

לעומקו של מקרא

דברי עומק
בפרשת השבוע ובמועדים

בהעלתך
ה'תשפ"ה

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

הפרשה כולה על שם העלאת הנרות בהעלתך, באשר נסמכו יחדיו זה לזה העלאת הנרות הנפת הלויים, והעלאת הענן.

ועוד י"ל על דרך המוסר והאמונה, שניתנה פרשת **העלאת הנרות** לכל אחד ואחד מישראל **לשאוב** ממנה **התעלות רוחנית**, באשר לא לאורה הוא צריך, אלא **לעלייתם ולאורם** של ישראל, שיתעלו מעל התלונות ומעל המחלוקות, דרך **שבעה רקיעים** על ידי **שבע הספירות הק'**, שהם כנגד **שבעת הנרות**. ולכן נפסק שהעלאת הנרות כשרה בזר. אך **הטבת הנרות** צריכה לאהרון הכהן שיודע כיצד **להטיב עם הבריות**, כפי שהלל אומר: [פרקי אבות א, יב'] **הָגִי מִתְלִמִּידִי שֶׁל אֶהְיֶה, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרָבָן לַתּוֹרָה. ואין לך עליה גדולה מזו, ולכן צריך שיהיה הוא המטיב את הנרות ויחד אתו יהיו כל ישראל ראויים להעלות את נרותיה.**

ועל דרך הדרש, כמובא במדרש רבה (פ'ט"ו) **אָמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ**

וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶמְרָתָּ אֵלָיו

בְּהִעָלְתְּךָ אֶת הַנֵּרוֹת

אֶל-מִוֵּל פְּנֵי הַמִּנְוָה יֵאִירוּ

שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת (ח, א, ב')

יש ליתן טעם מה ראה הכתוב לפתוח את הפרשה **פרשת בהעלתך** עם מעשה המנורה **והעלאת נרותיה**, ולקרוא את כל הפרשה על שם כך **בְּהִעָלְתְּךָ**, בעוד שלכאורה אינה קשורה **להמשך** ענייני הפרשה. **כגון:** הענן ועמוד האש והנפת הלויים.

ובשימת לב, יִרְאֶה לְמַעַן כי מכנה משותף אחד לרוב ענייניה, והוא אכן, **העלייה והשאיפה כלפי מעלה**. וכן פירש רש"י על אומרו **בְּהִעָלְתְּךָ:** על שם **שהלהב עולה** כתיב בהדלקתן לשון **עלייה**, שצריך להדליק **עד שתהא השלהבת עולה מאליה**.

ואשר על כן יש לומר **שהעלאת השלהבת בנרות המנורה, היא הנותנת כח לכל העליות**, שבפרשה, של **הענן, של עמוד האש, של הנפת הלויים**. כענין של **"תנו עוז לאלקים"**, ואשר על כן נקראה כל

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ואלו הן רמזי המשנה מן התיבה
בְּהַעֲלֹתְךָ:

ב - יִזְרְחָה על ב' נרות

ה - יִזְרְחָה על ה' נרות

ע - יורה על מַעֲרָב שהחמש היו
בצד מערב, והוא מלשון עָרַב
שבערב היה מדליקן

ל - במילוויה למ"ד

והוא נוטריקון לא מדליק
שלא היה מדליק את החמש מערביות
עד הערב [והאות ד' תרמוז לכך שרק
מדשנן ויהיה ד' מלשון דשן]

ת ת - ת-תדליק כ-קבוי, שתדליק את
השנים המזרחיים אם הם כבויים
וכשם שהאות ב' קודמת לאות ה'
בתיבת בְּהַעֲלֹתְךָ כן יקדימו שתי
הנרות המזרחיים לחמש המערביים
לעניין ההדלקה.

עוד שנינו שם במסכת

תמיד פ"ג משנה ט': וְאָכַן הַיָּתֵה לִפְנֵי
הַמְנוּחָה וּבָהּ שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת, וגו'.
ומפרש ר' עובדיה מברטנורא ובה
שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת. כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ הַעֲלָאוֹת
שְׁקִיבוֹת בַּמְנוּחָה, בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת
הַנְּרוֹת, וְהַעֲלָה אֶת גְּרִתָּהּ, לְהַעֲלוֹת גֵּר
תמיד.

הוא לא שָׁאָנִי צָרִיךְ לָכֶם, אֲלָא שְׁתַּאֲירוּ
לִי כְּדֶרֶךְ שְׁהֵאֲרָתִי לָכֶם.

ולעומקו של מקרא, על דרך
המשל והנמשל, פְּנֵי הַמְנוּחָה הוא פני
ה', נֶאֱיִרוּ שְׁבַעַת הַנְּרוֹת, הם בני
ישראל המונהגים על ידי שְׁבַעַת
הרועים, וכיצד הם מאירים,
בתפילתם. שנאמר שְׁפָכִי כַּמִּים לִבִּי
נִכַח פְּנֵי ה'. (איכה, ב, יט') זה מה
שכתוב אֶל-מוֹלֵךְ פְּנֵי הַמְנוּחָה נֶאֱיִרוּ
שְׁבַעַת הַנְּרוֹת.

ועל דרך הצח, ליכא מילתא דלא
רמיזי באורייתא.

וכן תרמוז המילה בְּהַעֲלֹתְךָ למשנה
בתמיד פ"ג משנה ט':

מִי שֶׁזָּכָה בְּדִשּׁוֹן הַמְנוּחָה, נִכְנָס וּמָצָא
שְׁנֵי נְרוֹת מְזֻרְחִים דּוֹלְקִים, מְדַשֵּׁן אֶת
הַשָּׁאֵר [חמש מערביים] וּמְנִיחַ אֶת
אֵלוֹ [את השניים] דּוֹלְקִין בְּמִקּוֹמָן.
מָצָאן [את השניים] שְׁכָבוּ, מְדַשֵּׁן
וּחוֹזֵר וּמְדַלִּיק מִן הַדּוֹלְקִים, וְאִם אֵין
בְּנְרוֹת דּוֹלְקִים, מְדַלִּיק מִמִּזְבַּח הַעוֹלָה:
וּבַשָּׁאֵר [חמש] הַנְּרוֹת מָצָאן שְׁכָבוּ
אֵינוֹ מְדַלִּיק עַד הָעָרֶב:

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

שהנכד יעלה במעלות התורה והיראה להגיע למעשה אבותיו לקיים קבלת התורה כנתינתה מסיני.

עד כאן התבאר מדוע דווקא ג' מעלות היו במנורה.

ועוד ינתן טעם מדוע היו המעלות דווקא **מאבן**. שהמנורה כאמור היא כנגד חכמת התורה הנמסרת ממשה רבנו לכל הדורות **מאב לבן**. ולכן אמרה המשנה שהמעלות היו **מאבן**. שהיא נוטריקון אב-בן. וכנ"ל כר' יהושע בן לוי שבזה מתחברים הג' דורות של אב-בן.

ועל דרך הצח, נאמר שעל כן ניתנה התורה על **לוחות אבן**, שתהיה מסירתה **מאב לבן** ומהבן לבנו עד סוף כל הדורות. נמצא שלכולם מסירת התורה היא כנתינתה מסיני.

ועוד לעניין בהעלתך את הנרות כנגד ולא-תעלה במעלת על-מזבחי

יש לעיין מדוע **בכבש העולה למזבח הנחושת, הקפיד** הכתוב [שמות כ, כג'] **ולא-תעלה במעלת על-מזבחי אשר לא-תגלה ערותך עליו, ובמנורה לא**

ולעומקו של מקרא ינתן טעם נוסף מדוע היו ג' מעלות. בהיות המנורה כנגד החכמה האלקית של התורה, ירמוז בזה למה שאמרו חז"ל [תנא דבי אליהו רבא פ' כ"ה] **חַיִּב אָדָם לומר מתי נגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב**. לכן נעשו ג' מעלות, כנגד אברהם יצחק ויעקב שישאף כל אחד להגיע לדרגתם.

ועוד יכוון הכתוב בדרשת ג' מעלות המנורה לדברי ר' יהושע בן לוי [קידושין ל ע"א] **אמר ריב"ל כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני** שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך וסמך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב.

והיינו ג' מעלות הרמוזות בהעלאת אש המנורה, כשמלמד את בן בנו תורה, **והם ג' דורות**, שבהם מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מסיני.

ועוד נאמר בדברי ר' יהושע בן לוי **שמעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מסיני**, יהיה פירושו: כשם שמעלה על הסבא כן מעלה על הנכד כאילו קבלה מסיני.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

שהכבש במזבח היה משמש לא רק לעלייה אליו, אלא חלק מעבודת הקרבת הקרבן. שהיו מניחים עליו את אברי הקרבן ומולחין אותו שם טרם הקטרה באש. ומשם מעלין אותו להקטרה. יוצא איפוא, **שעצם העליה על הכבש היא חלק מהעבודה**, ולכן הקפיד הכתוב ביותר אֲשֶׁר לֹא-תִגָּלָה עֲרֹוֹתָךְ עָלָיו **בזמן העבודה**. ואצל המעלות שלפני המנורה, העליה במעלות היא **לא חלק מהעבודה**, אלא נתינת אפשרות לכהן להדליק, יען היתה גבוהה. והעליה במעלות אינה עיקר העבודה במנורה, לכן לא הקפיד הכתוב במעלות אל המנורה **טרם העבודה**.

אבל בכבש, שהעלאת הקרבן עליו היא חלק מהעבודה, אם כן הקפיד הכתוב שלא תגלה ערותך עליו ושלא ינהג מנהג בזיון **בזמן העבודה**.

ועל דרך הסוד, שרש המילה **בהעלתך** הוא **עלה**, והוא אחד מע"ב שמות הק' היוצאים מן הפסוקים **ויסע ויבא ויט** שבפר' בשלח (יד, יט'-כא'), והוא המלאך הממונה על כל עליות רוחניות שבתורה.

רק שלא הקפיד אלא אדרבה ג' מעלות היו שם.

והרי בַּכֶּבֶשׂ פִּירֵשׁ"י **ולא תעלה במעלות**, כשאתה בונה כֶּבֶשׂ למזבח, לא תעשהו מעלות מעלות, אלא חלוק יהא ומשופע **אשר לא תגלה ערותך**. שעל ידי המעלות אתה צריך להרחיב פסיעותיך, ואף על פי שאינו גלוי ערוה ממש, שהרי כתיב ועשה להם מכנסי בד, מכל מקום הרחבת הפסיעות קרוב לגלוי ערוה הוא, ואתה נוהג בהם מנהג בזיון וגו'.

ויש לשאול, אם כן, **מדוע במנורה לא הקפיד על עליה במעלות**.

ותגדל הקושיה שהרי המזבח שאסר בו הקב"ה מעלות, הרי הוא מחוץ לבית המקדש, והמנורה **שיש בה ג'** מעלות נמצאת היא בתוך הקדש מול קדש הקדשים, ואיך לא הקפיד בה הכתוב על מעלותיה, שיש בזה כביכול מנהג בזיון מדין קל וחומר.

ובשימת לב יש לומר שחילוק יש בין כבש המזבח ובין מעלות המנורה.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

שבעים אומות. וכשם שפְּרִי החג העולים על המזבח, מכפרים על שבעים אומות, כן הדלקת הנרות מאירה בהם את קדושת ישראל.

ויהי ערך הדברים כך: בהעלתך את הנרות של נשמתך ונשמות כל עם ישראל, אל מול פני המנורה יאירו גם כל נפשות שבעים אומות להיות **שלהבת האמונה באדון הכל** מאירה גם בהם, **להעלות קרנם של ישראל בעיניהם.**

והם שמונת הנרות המאירים בחנוכה, האחד כנגד ישראל והשבעה הנותרים כנגד שבעים האומות, שעל ידי השלהבת העולה מאליה בתוככי נשמות עם ישראל, יאירו ויתנוססו מאליהן נסי ה' אשר נתן לנו להתנוסס בהן **ולתרבות האור בעולם גם כנגד העולם כולו.**

ועל דרך הצח והלשון, בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת-הַנֵּרוֹת כְּתִיב הַנֵּרוֹת חֹסֵר ו'. ובהמשך הפסוק כתיב **מלא עם ו' יָאִירוּ שְׂבַעַת הַנֵּרוֹת.** כי הו' תֹּרָה לעולם על קשר עם הקב"ה. ולכן בטרם יועלו הנרת שהם כנגד ישראל, נכתבות הן בלא ו' בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת-הַנֵּרוֹת. **ולאחר העלאתן נקראות עם ו' יָאִירוּ**

ועל ידו השם הק' **עלו,** מע"ב שמות, וגם הוא יוצא מע"ב שמות הנ"ל, וכן מובא בזה"ק שהוא כנגד **העליה** ממצרים.

ועל ידו השם הק' **עאל** מע"ב שמות, הממונה להעלות את האדם מתהום הנשיה, וזה שהבטיח הקב"ה ליעקב אבינו וְאָנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם עָלֶיךָ, והיינו שישלח לו מלאכיו הק' אֶעֱלֶיךָ וְגַם עָלֶיךָ להעלותו ממצרים, ויחד עם השם הק' **עלו,** להעלות את כל בני ישראל ממצרים.

ואשר על כן תִּקְרְאוּ יַחֲדוֹ המלאכים הק' האלה להיות ממונים על **העלאת** הנרות **והעלאתם** של כל בני ישראל, ולהיות עם אהרן בעת אשר **העלה** את נרותיה של המנורה, להיות השלהבת **עולה** מאליה, **וּמַעַלָה** אָתָּה את בני ישראל בכל הדורות ברוחניות ובגשמיות. וזה נרמז במילה **בְּהַעֲלֹתְךָ.**

ועוד יש לומר, על דרך המוסר והאמונה, אומר לך הכתוב שבהעלתך את נר ה' נשמת אדם שֶׁבָּךְ למדריגות רוחניות עליונות, אתה מעלה אתך את כל הנרות של כל נשמות ישראל וְאָתָּן את כל העולם כולו. ונרמזו בזה שְׂבַעַת הנרות כנגד

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

דָּבָר לשון **חשיבות** וגבורה, [וכפי שיתבאר לקמן], **וְאָמַרְתָּ** היא לשון **פיוס**. שבא להפיס את דעתו של אהרן **באמירה רכה**, וכפי שמוכר ברש"י, חלשה דעתו בראותו את כל הנשיאים מקריבים לחנוכת המזבח **והוא אינו עמהם**, אמר לו הקב"ה **שלך גדולה משלהם**, שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

שלך גדולה משלהם. יש להבין במה דברים אלו מפיסים את דעתו של אהרן. הרי סוף סוף הקרבת הנשיאים היא הקרבן **הראשון במשכן** ויש לו טעם של **ראשוניות** והתחדשות, מה שאין כן מעשה המנורה **לכאורה** שהוא מעשה **תדירי** שאין בו התחדשות והתפעלות כבראשונה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, **שכך אמר לו הקב"ה לאהרן הכהן, שלך גדולה משלהם**:

ההקרבה שאתה הקרבת גדולה מההקרבה שלהם. **שהם** הקריבו בקר ועגלות זהב וכסף וקטורת ומנחה, **ואתה הקרבת את שני בניך**. לכן תהיה זכותך יותר גדולה, שאתה מדליק ומטיב את הנרות.

שְׂבַעַת הַנְּרוֹת, שהעלאתן מקרבתן אל אביהם שבשמים. ומה שכתב בהמשך [פסוק ג'] **שוב בלי ו' נִעַשׂ כֵּן אֶהְיֶה אֶל-מוֹלִי פְנֵי הַמִּנְוָה הָעֵלָה גְּרִיתִיהָ**, כי עתה כבר עלו והתקרבו נשמות בני ישראל אל אביהם שבשמים, **והכתוב מעיד בהם שהם נרת-יה**. והיינו דכתיב: **גְּרִיתִיהָ**.

ובשימת לב, באומרו **הַמִּנְוָה** כתב **עם ו' אֶל-מוֹלִי פְנֵי הַמִּנְוָה יֵאָדְרוּ שְׂבַעַת הַנְּרוֹת**. שבזה רמז הכתוב **לנר האמצעי** שהוא כנגד אורו של הקב"ה, שהוא אורו של עולם, הוא אורן של ישראל. וישראל הם כנגד שאר הנרות אשר שלהבותיהן נראות פונות ומשתחוות אליו ואומרות **יִשְׁעֵינוּ כַּה־ט'** זֶה יְהוָה קִינֵנוּ לוֹ נִגִּילָה וְנִשְׁמָחָה בִּישׁוּעָתוֹ.

~~~~~

דָּבָר וְאָמַרְתָּ

דָּבָר אֶל-אֶהְיֶה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת-הַנְּרוֹת וגו'.

יש ליתן טעם, מדוע אמר הכתוב בכפילות **דָּבָר וְאָמַרְתָּ**. וי"ל שנקט

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ורודף **שְׁלִימוֹת** בכל המצוות כולן ובפרט במצוות **אהבת הבריות**, שהיא שקולה **כהעלאת הנרות**, ולא יִשְׁנָה כמלא נימא ממה שְׁצָנָה, ועל ידי כך יהיה מקרבן לתורה.

ועל דרך הצח יֵאמֶר, כי כלל ראשון באהבת הבריות הוא **להאיר להם פנים**. ואהרן אכן כך מברך **יאר ה' פניו אליך**, וגם **נאה מקיים** שעל ידי **העלאת והארת הנרות** יאירו פניו אליהם, ואין לך קירוב יותר גדול מזה לתורה, שמאיר פניו לבריותיו של מקום.

^^^

וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמִּנְחָה מִקִּשָּׁה זָהָב
עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרֻחָה מִקִּשָּׁה הָאֵל
(פרק ח' פס' ד')

עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרֻחָה.

פירש רש"י כלומר גופה של מנורה כולה וכל התלוי בה: **עַד ירכה**. שהוא אבר גדול: **עַד פְּרֻחָה**. שהוא מעשה דק שבה **הכל** מקשה. ודרך **עַד** לשמש בלשון זה, כמו (שופטים טו, ה) **מגדיש ועד קמה ועד כרם זית**. עכ"ל.

וכאומרו, תחת שני בניך שנשרפו, תהיה אתה מדליק ומטיב את הנרות.

ועל דרך הצח יש לומר, מאי מיטיב, **מיטיב עם נשמתם**, מדליק את הנרות של ביהמ"ק וגם את נרותיהם של נשמות שני בניך, נר ה' נשמת אדם.

ולפי זה יש לומר שלכן חילק המקום בהדלקת הנרות בין **חמש ושתיים**. שתמיד ידליק **שתיים לחוד וחמש לחוד**, כאשר **שתי הנרות הם כנגד שני בניו, וחמש הנרות הם כנגד חמשת חלקי הנפש שלהם** נר"ן ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה.

ובזה ינתן טעם נוסף בדברי רש"י על הפסוק בַּעֲשֵׂה כֵן אֶהְיֶה מִלְמַד שְׂלָא שִׁינָה. שאף שניתנה ההדלקה לתיקון נשמות בניו, **לא כיוון בהדלקה זו אלא לציוויו של מקום**.

ואשר על כן, לא הסתפק הכתוב באמרו **וְאִמְרַתְּ אֵלֶיךָ**, אלא גם יגיד הכתוב **דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן**, והוא לשון **חשיבות**, שיהיה הוא **דַּבֵּר** אֶחָד לדֹּר בענין זה של **מגיד שבחו שלא שינה**. **ועוד יש לומר**, **שיהא כל אחד ואחד מתלמידיו של אהרן אוהב שְׁלִימוֹת**

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

אִישׁ צַדִּיק, וְקָרָא אִישׁ אֲדָמָה, אָבֶל
מִשָּׁה מִשְׁנַקְרָא אִישׁ מִצְרִי, וְקָרָא אִישׁ
הָאֱלֹהִים. (דברים לג, א)

ואשר על כן, לעומקו של מקרא
נאמר: נח שהוא **אִישׁ אֲדָמָה** נשאר
בעולם **העשיה**. לכן כתיב ביה כָּלִל
אֲשֶׁר צָנָה אֱתוֹ אֱלֹהִים בְּנֵי עֲשָׂה.
אבל משה **שִׁנַּקְרָא אִישׁ הָאֱלֹהִים**,
ממשיכה התורה ומכתיבה עליו בְּנֵי
עֲשָׂה אֶת הַמִּנְהָג, לומר לנו שלא
נשאר בעולם העשיה, אלא כראוי
ל**אִישׁ הָאֱלֹהִים** הוא עולה מעולם
העשיה עם **השלהבת שעולה מאליה**
דרך עולם היצירה והבריאה אל עולם
האצילות, גבוה מעל גבוה. לכן נאמר
בו בְּנֵי עֲשָׂה אֶת הַמִּנְהָג. ופירש רש"י
שם: בְּנֵי עֲשָׂה מִי שֶׁעָשָׂה. ומדרש
אגדה על ידי הקב"ה נעשית. וכן
מובא בתנחומא תיעשה מאליה.

ופירוש הדברים שלא הצריכו
הכתוב את משה לעשות את המנורה,
כי הוא איש האלהים ולא איש האדמה.
ואע"פ כן נקראת על שמו, בְּנֵי עֲשָׂה
אֶת-הַמִּנְהָג, שרצה לעשותה, ונאנס
על פי הדיבור, ומעלה עליו הכתוב
כאילו עשאה.

^^^^

ולעומקו של מקרא נאמר, כי לא
בְּכָדִי הביא רש"י פסוק זה כראייה
לדבר, שלשון **עַד** פירושו הוא **שכולל**
הכל. שכן נכללו בו ברמז כל כלי
הקדש, המנורה, מזבח הזהב
והשולחן. שכן **מגדיש יורה על מזבח**
הזהב שעל גגו **הקטורת צבורה**
וגדושה בגחליה כגדיש, **ועד קמה**
יורה על השולחן שבו לחם הפנים
העשוי מן הקמה, **ועד כרם זית**. היא
המנורה שהעלה נרותיה **בשמן זית** זך
כתית למאור.

^^^^

כַּמִּרְאָה אֲשֶׁר הִרְאָה יְהוָה אֶת-
מִשָּׁה בְּנֵי עֲשָׂה אֶת-הַמִּנְהָג: (פרק
ח' פס' ד')
בְּנֵי עֲשָׂה אֶת-הַמִּנְהָג. ובנח נאמר רק
כן עשה ולא כן עשה את התיבה:
וַיַּעַשׂ נֹחַ כָּלִל אֲשֶׁר צָנָה אֱתוֹ אֱלֹהִים
בְּנֵי עֲשָׂה (ו, כב')

יש לשאול אם כן מדוע התורה לא
תכתב כן בנח בְּנֵי עֲשָׂה את התיבה,
כשם שנכתב במשה בְּנֵי עֲשָׂה אֶת-
הַמִּנְהָג.

אלא יש לומר כהמדרש רבה,
בראשית רבה (פרשה לו, ד) אָמַר רַבִּי
בְּרַכְיָה, חָבִיב מִשָּׁה מִנֶּחֱם, נֹחַ מִשְׁנַקְרָא

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

וארץ בעבודת הלויים, שבעבודתם משרים שכינה בישראל.

ועוד תרמוז היוד הכפולה לעשר ספירות הק' שבמעשה הלויים, וכשם שהם שומרים משמרת הקדש כן הקב"ה שומר על עמו ישראל בהשתלשלות עשר הספירות הק'.

ל שבלויים יורה על בן שלשים לעבודה. והסיומת ים במלה לויים תרמוז על שנת החמישים שלוי עובד עד שנתו החמישים.

שש עשרה פעמים נאמרו בני ישראל בפרשת הלויים, **ושש עשרה** פעמים כתובה המילה הלויים. [עם ה' הידיעה] והם ביחד ל"ב, לרמוז שבכל עבודתם רחמנא לבא בעי. שהקב"ה רוצה את הלב שבעבודתם.

והפעם היחידה שתופיע המילה **והלויים** עם ו' בתחילה, לומר לך שבכל עבודתם הקב"ה מושיעם. וכמשנה בסוכה [פרק ד, משנה ה'] שהיו אומרים אני **והו** הושיעה נא. שכן דרך מילוי האות ו להיכתב בשני ווין. כזה: וו, וכאילו יכתב ווהלויים. תן ו אחת מחד גיסא של ה, ו- ו אחת מאידך גיסא של ה, והרי השם הק'

רמזי הלויים

קח את הלויים. (ח' פס' ה – י"ד)

עשרים פעם נכתבה המלה לויים בפרשת הלויים. וחמש פעמים כתובים בני ישראל בפסוק אחד ביחס ללויים: **ופירש רש"י** בשם המדרש רבה, **שמתוך חיבתו כפלן חמש פעמים בפסוק אחד** כנגד **חמישה חומשי תורה**. ובאשר ישראל והלויים נזכרים יחדיו בפסוק זה, יתפרש רש"י לעומקו של מקרא שכפלן מתוך חיבתו של ישראל וגם מתוך חיבתו של הלויים. וחמש פעמים שזכרו בנ"י בחיבה כנגד חמשה חומשי תורה ועוד עשרים פעמים שהוזכרו הלויים, ירמוז הדבר לכך **שבן עשרים וחמש שנה נכנס הלוי ללמוד סדר העבודה**.

ובכולם יו"ד דגושה. והדגש בא להכפיל את האות יו"ד וכאילו כתוב לויים. וביוד הכפולה תהיה מרומזת השכינה הק' בדגש של האות י במלה הלויים, שבזה תוכפל כביכול היו"ד לומר כשם שיש יוד מלמטה כן יש יוד מלמעלה. והיא השכינה הקדושה. וכן תרמוז ו' שבלוי על חבור שמים

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

נ י ט ע עמוד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם נִשְׁעָמָד
מֵאַחֲרֵיהֶם [פס' יט']
נִבְלָא בִּינוּ | מִתְּחֵלָה מִצְרִים וּבִין
מִתְּחֵלָה : ש' א' ל [פס' כ']

נִינְלָךְ ה' א' ת טָמֵם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל-
הַלֵּילָה [פס' כא']

ובהעבירם תער על כל בשרם
מתקיים בהם וְהִטְהָרוּ על ידי שם
השם הרמוז בתער.

ועדיין יש ליתן טעם מדוע אם כן
יאסור הכתוב הגילוח בתער לשאר בני
ישראל. אלא כמבואר בפרשת מצורע,
שתער נאמר רק אצל הלויים ואצל
הנזיר שיש בהם קדושה מיוחדת.
ויבואו קדושים וטהורים ויטהרו
בתער. והמצורע, שהוא בטומאה, אם
כי הזקיקו הכתוב לתער לא נאמר בו
תער כי אם תגלחת בלבד, משום שלא
יזכר השם הקדוש תער על טומאת
המצורע. ואשר על כן אסר גם בכל
אדם, שלא כל כמיניה להיחשב
קדוש וטהור כנזיר וכלויים הבאים
לשרת לפני ה'.

ויש ליתן טעם מדוע למרות שלא
יזכר שם תער על המצורע מדוע אם כן

והו. כבמשנה הנ"ל אני והו הושיעה
נא.

^^^

וְכֵה-תַעֲשֶׂה לָהֶם לִטְהָרָם הַזֶּה
עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת וְהִעֲבִירוּ תַעַר
עַל-כָּל-בָּשָׂרָם וְכִבְּסוּ בִגְדֵיהֶם
וְהִטְהָרוּ: (ח,יז)

וְהִעֲבִירוּ תַעַר. יש ליתן טעם מדוע
יצוה על הלויים תגלחת בתער והרי
צריך לעקור בכך לאו מן התורה שלא
לגלח בתער. ועוד: מה ענין התער
אצל כפרה.

ויתבאר על דרך הסוד,

תער הוא אחד משמות הקדש
של ע"ב שמות הקדושים בשיטה ג'
אחד ישר ושנים למפרע, היוצא
מהפסוקים [בשלה, יד, יט-כא], של
ויסע ויבא ויט, וגם שם הוא מופיע
למפרע בשם ערת, והוא יוצא מן
הצירוף של התיבות:

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

המעיינות שבה, תהיה למלכה שלא תורע ולא תצמיח והזכיר הסבה שיעשה השם כי לא לחנם הוא עושה, כי מרעת יושבי בה. עכ"ל.

והם, העוברים על פי ה', כמביאים רעתם על עצמם. וכדברי הנביא [ירמיהו ב, יט'] תִּסְרֹף רַעְתָּךְ.

לעומתם, המגלחים על פי ה' בַּכֶּפֶרְתָּם, יעמוד השם הקדוש ערת לימינם, ויוביל תפילותיהם כמוביל שי למורא, ומהפכים בתפילותיהם מדין לרחמים כעתר הזה שמהפך בתבואה. ואשר על כן נקראת התפילה עתר כפי שמובא בפרשת תולדות ויעתר לו ה'. שנעתר לתפילותיו.

^ ^ ^ ^

וְאַתָּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתַנִּים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֹשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ (ח, יט')

פירש רש"י בשם המדרש רבה, שמתוך חיבתו כפלן חמש פעמים בפסוק אחד כנגד חמישה חומשי תורה.

הזיקו הכתוב מכל מקום לתגלחת בתער.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי אמנם, זכה המצורע לטהרת המלאך "ערת" שעל ידי התער באשר תשובתו נמצאת במקום גבוה כפי השפלתו במושבו מחוץ למחנה, אך התורה לא תכתיב עליו את השם הק' ערת, כדי שלא יצא חוטא נשכר. ודי לו במה שהזיקתו התורה לתגלחת בתער כלוי וכנזיר שיסודתם בהררי קדש.

אבל לשאר כל אדם, לא ושיענו המלאך ערת בהתגלחו, אלא אדרבה יופיע אצלו בשם רעת, להוכיחו לבל ימנע עצמו מן הרחמים.

וכמבואר ב'אוהב ישראל' מהרב מאפטא, שמלאכי ע"ב שמות הרי הם מלאכים של חסד ורחמים, ואין בהם מלאכי חבלה כלל לעם ישראל. לכן השם הק' ערת ההופך ל'רעת' על ידי מעשי בני האדם, אין בו כדי להעניש. אלא רק כדי להזהיר הגדולים על הקטנים לבל ימנעו עצמם מן הרחמים.

וכפירוש ר"א אבן עזרא: [תהלים ק"ז ל"ד] אָרַץ פְּרִי לְמַלְכָּה מִרְעַת יִשְׁבִּי בָּהּ. ארץ שהיתה סמוכה אל הנהר ואל

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

עבדי אבות הוא האדם העובד **בתפילה**, ויפה שיחתו לפני המקום כשהוא מתפלל **מתוך** לימוד התורה הק'. שהעובד בתפילה הוא **כעבד**, והלומד תורה הוא **כבן**. ותפילת העבד יפה כשהיא באה מתוך כח התורה של היותו בן. **יפה שיחתו של עבדי אבות לפני המקום מתוך תורתו של בנים**.

~~~~~

זאת אשר ללויים מבין חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד (ח,כד')

ובשימת לב, יש ליתן טעם לכפילות **לצבא צבא**. שיכול לומר יבוא לצבא כמו שאמר בפרשת במדבר [ד,ג'] **כל בא לצבא**. ומאי **לצבא צבא**.

מפירוש רש"י משמע שלמד מהמלה **לצבא** שיבוא ללמוד. וכן מובא בפירושו: **מבין חמש ועשרים**. ובמקום אחר אומר **מבין שלשים שנה** (במדבר ד, ג), **הא כיצד**, מבין כ"ה **בא ללמוד** הלכות עבודה, ולומד חמש שנים ובן שלשים עובד, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש

ועל דרך הצח יש לומר שעל כן מזכירים את ישראל מספר פעמים [או חמש כל אחד כמנהגו] **לפני תפילת שמונה עשרה**, כדי לעורר חיבתם לפני בוראם:

צור ישראל קומה בעזרת **ישראל** ופדה כנאמך יהודה **ישראל** [ונאמר] גאלנו ה' צבאות שמו קדוש **ישראל** ברוך אתה ה' גאל **ישראל**.

להזכיר **חיבתו** של ישראל שהם נוטריקון: יש ש'שים ר'בוא א'ותיות לתורה, עוד בטרם יפתחו שערי תפילה.

וכן יש לבאר מאמר חז"ל בפרשת חיי שרה, (כד, מב') והביאו רש"י שם, **יפה שיחתו של עבדי אבות לפני המקום מתורתו של בנים** ופשט הדברים ששיחתו של אליעזר הנכפלת בתורה יפה מתורתו של בנים הנכתבת רק ברמזים.

ולעומקו של מקרא אפשר לומר ולדרוש את אות היחס **מ** לא במובן של יותר מ- אלא במובן של מתוך.

וכה תידרש: יפה שיחתו של עבדי אבות מתוך תורתו של בנים.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

יבוא, כל בא, כל הבא.

בשימת לב למעין, כאן כתיב מִן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה יָבֹוא, ובפרשת במדבר כתיב [ד,ג'] מִן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְנִמְעָלָה וְעַד כִּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה כָּל בָּא לַצֵּבֵא לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּאֶהָל מוֹעֵד. ובפרשת נשא כתיב חמש פעמים כָּל הַבָּא לַצֵּבֵא לַעֲבֹד אֶת-עֲבֹדַת אֶהָל מוֹעֵד [וכגון ד,ל']. ויש ליתן טעם לשינויים אלו: יבוא, כל בא, כל הבא.

פירש רש"י על הפסוק (ח,כד'): זאת אֲשֶׁר לָלוּם מִן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְנִמְעָלָה יָבֹוא לַצֵּבֵא לַעֲבֹד בְּעֲבֹדַת אֶהָל מוֹעֵד.

מבן חמש ועשרים. ובמקום אחר אומר מבן שלשים שנה (במדבר ד, ג), הא כיצד, מבן כ"ה בא ללמוד הלכות עבודה, ולומד חמש שנים ובן שלשים עובד, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים (ו) ששוב אינו רואה (חולין כד.).

ולפיכך יהיה כל בא מְכוּון כנגד בן עשרים וחמש, שכן כל בא הוא בגימטריא קטנה [למעט הכולל] 25.

שנים (ו) ששוב אינו רואה (חולין כד.).

וכן משמע מפירושו של הרמב"ן: לַצֵּבֵא צָבֵא שיבא להקהל בנקהלים בעבודת אהל מועד, שיעמוד עמהם ויראה תמיד עבודתם ביום ובלילה כדי שילמוד הלכות עבודה בתלמוד ובמעשה.

ויש ליתן טעם מניין לַצֵּבֵא יוֹרָה על ללמוד.

ולעומקו של מקרא יש לומר כדברי רבי [עבודה זרה יט.] שאין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ. שנאמר {תהילים א-ב} כי אם בתורת ה' חפצו. ובארמית צבי תרגומו חפץ. כמו: [שמות ב, כא'] נִוְאֵל מִשָּׁה תרגם אונקלוס וצבי מִשָּׁה. וכן באקדמות בחג השבועות וצבי בן ויהב לן אורייתא, תרגומו: וחפץ בנו ונתן לנו תורה.

ואשר על כן יהיה לַצֵּבֵא בהוראה של לרצות. לרצות ללמוד. ויהיה ערך הדברים: כל לוי הרוצה לעבוד באהל מועד יבוא ללמוד. והיינו שכתוב: יָבֹוא לַצֵּבֵא צָבֵא בְּעֲבֹדַת אֶהָל מוֹעֵד. שיבוא כרצונו ללמוד הלכות עבודה בתלמוד ובמעשה. והיינו לַצֵּבֵא צָבֵא.

^ ^ ^ ^

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

הקדושה: עתה הפעם תלוה אלי.
עשרים שנה לויתי אותך, ועתה תִּלְוֶה
אלי בקדושתך שהשגת בעבודתך.

^^^

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הֵלֵמָּה אֵלָיו
אֲנַחְנוּ טַמְאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה
נִגְרָע לְבַלְתִּי הַקָּרֵב אֶת-קֶרְבֶּן יְהוָה
בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ט, ז).

הֵלֵמָּה. ובלויים כתיב נתונים המה
לי. והיינו דדרש ר' יוסי הגלילי שהיו
אלו הלוויים שהיו עוסקין בארונו של
יוסף.

^^^

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַפֶּסַח
בְּמוֹעֲדוֹ (ט, ב') וגו' וְכִי-יִגְוֹר אֶתְכֶם
גֹּר וגו' תִּקַּח אֶסֶת יְהִיָּה לָכֶם וְלִגְר
וְלִאֲזַרְחָה הָאָרֶץ (ט, יד')

וסמך ליה:

וּבְעֶרְבֵי יְהִיָּה עַל-הַמִּשְׁכָּן כְּמִרְאָה-
אִשׁ עַד-בֹּקֶר (ט, טו').

יש ליתן טעם לסמיכות הפרשיות
וְכִי-יִגְוֹר אֶתְכֶם גֹּר בענין חקת הפסח

כיצד: כ=20, ל=3, בא=3, יחד 26
למעט הכולל = 25.

כל הבא כנגד בן שלשים. שהוא כבר
בא ועומד מזה חמש שנים ללמוד
הלכות עבודה, והוא עתה כבר בן
שלשים. ולכן כתוב בה"א הידיעה
שהאות ה"א תורה על חמש שנים.
שהן נוספות על "כל בא".

וזה שאמר יבוא בלשון עתיד. יבוא
ועדיין לא בא. שמגיל חדש ומעלה כבר
מחכה הקב"ה כביכול ומצפה לו וכן
הלוי יושב ומצפה מתי יבוא לידי
ואקיימנו. ובגיל 25 נאמר בו כל בא,
ובגיל 30 כל הבא.

ובגיל 50 ישוב מצבא העבודה,
וירמזהו הכתוב במלה ישוב שהוא 48
בגימטריה קטנה ועוד 2 מלים "מצבא
העבודה" הרי ישוב-מצבא-העבודה
ירמוז על חמישים.

ובשנת החמישים השיג כבר השגותיו
העליונות בעבודתו כמי שהגיע ל'נ'
שערי בינה וקדושה, ויניח לאחרים
לעשות חיל. זה שאמרה לאה,
[בראשית כט, לד] עָתָה הִפְעַם יִלְוֶה
אִישִׁי אֵלָי. יִלְוֶה בגימטריה 50 למעט
הכולל. כביכול אומרת השכינה

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

למִרְאָה-אֵשׁ עַד-בֶּקֶר שֶׁהִיא עַל-
הַמִּשְׁכָּן.

שלא היו ביניהם רשעים כבני מתא
מחסיא. שהרי ראו מִרְאָה-אֵשׁ עַד-
בֶּקֶר ובאו להתגייר.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי יש
כאן תוכחה מסותרת למתלוננים
ולמתאווים שראו גם הם את עמוד
הענן והאש ואף על פי כן התאוו
תאוה והיו מתלוננים וכו', ומידה כנגד
מידה אכלה במ אש ה', באשר לא
חשו לנס הגדול של עמוד האש.
כנאמר וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְּנִים וגו' וַיִּשְׁמָע
ה' וגו' וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ ה'. (יא,א')

~~~~~

וּבַיּוֹם הַקִּים אֶת-הַמִּשְׁכָּן כֶּסֶה
הָעֵנָן אֶת-הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדוּת
וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל-הַמִּשְׁכָּן כְּמִרְאָה-
אֵשׁ עַד-בֶּקֶר (ט,ט"ו).

לאהל העדות. יש ליתן טעם מה
הוא שאמר הכתוב לאהל העדות. אם
הכוונה לאהל מועד כבר נאמר כסה
הענן את המשכן. אלא כה תפתר: כסה
הענן את המשכן, להיות הענן אוהל
על המשכן. וזו היא עדות לישראל

למִרְאָה-אֵשׁ עַד-בֶּקֶר שֶׁהִיא עַל-
הַמִּשְׁכָּן.

ויש לומר כדאמר רב אשי בברכות
יז: בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו
[ופירש רש"י אבירי לב היינו רשעים]
דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני
בשתא [שראו את ירחי כלה פעמיים
בשנה לפני סוכות ולפני פסח] ולא
קמגייר גיורא מינייהו. [ולא התגייר
אף גר אחד מהם].

ומפרש תוספות ושמא ניסא
איתרחיש להו [ואף על פי כן לא
התגייר אחד מהם] וראיתי בספר
העתים שחבר הרב רבי יהודה בר
ברזילי ששמע שהיה עמוד של אש
יורד מן השמים עליהם בכלה דאלול
ובכלה דאדר. עכ"ל.

ומעתה יובנו דברי רב אשי שבני
מתא מחסיא רשעים הם, שהרי ראו
עמוד האש מעל ראשי אלפי בית
ישראל, הבאים לשמוע דברי תורה
ופסקי הלכות לפני פסח, ועל אף הנס
לא התגייר אחד מהם.

ויש לומר שהם הם הדברים
בפרשתנו. שלכן הסמיך הכתוב וְכִי-
יָגִיד אֲתָכֶם גֵּר בענין חקת הפסח

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

של מקרא, ולכן יצטרך ליתן טעם לדבריו בג' אופנים מדוע לא יעזבם.

ולכל באי עולם ששכינה שרויה בישראל.

~~~~~

ולעומקו של מקרא נאמר שסוף פסוק ל"א וְהָיְתָה לָנוּ לְעֵינָיִם נִסְמָךְ הוא לפסוק הבא [ל"ב] וְהָיְתָה כִּי תִלָּךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהִטְבָּנוּ לָךְ, ומה שאמר וְהָיְתָה לָנוּ לְעֵינָיִם הוא הסבר השכר מהו הטוב של וְהִטְבָּנוּ לָךְ: שְׂמֵכָנִי בְּיָד עֲתִידִים לִישֵׁב בַּלְשַׁכַּת הַגּוֹזִית עִם הַסַּנְהֶדְרִין הַגְּדוֹלָה וּלְדוֹן אֶת יִשְׂרָאֵל, והם יקראו "עֵינֵי הָעֵדָה", וזה שאמר לו וְהָיְתָה לָנוּ לְעֵינָיִם, וְהָיְתָה לְשׁוֹן עֲתִיד. שתהיה לנו לעיני העדה. ויש בזה גמול טוב ליתרו וכפי שיתבאר בפסוק הבא.

~~~~~

וְהָיְתָה כִּי תִלָּךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהִטְבָּנוּ לָךְ. (י, לב')
יש ליתן טעם מדוע הוצרך משה רבנו לומר לחותנו יתרו את ג' ההטבות ולקמה התכוון באמרו הַטּוֹב יִיטִיב וְהִטְבָּנוּ.

וְהָיְתָה לָנוּ לְעֵינָיִם

וַיֹּאמֶר אֶל-גָּאֵת תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי | עַל-כֵּן יִדְעָה חַתָּנִנוּ בְּמִדְבָּר וְהָיְתָה לָנוּ לְעֵינָיִם [י, לא']

וְהָיְתָה לָנוּ לְעֵינָיִם הוא נתינת טעם מדוע יבקש משה מחותנו להישאר במדבר ולא לעזוב לארצו. ומפרש רש"י בג' אופנים [ומסביר השפתי חכמים מדוע נצרך רש"י לג' פירושים]:

א. שהרי ראית בעיניך כל הנסים והגבורות [ולפי זה קשה מאי 'לנו' וְהָיְתָה לָנוּ לְעֵינָיִם]

ב. כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהיה מאיר עינינו [ולפי זה קשה והרי הקב"ה מאיר עינינו]

ג. שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר ואהבתם את הגר. [ולפי זה קשה שצריך היה לומר והיית לנו כעינים].

ולפירוש רש"י יש להאיר שכל ג' פירושו מתיחסים לרישא של הפסוק, וַיֹּאמֶר אֶל-גָּאֵת תַּעֲזֹב אֹתָנוּ, לפי פשוטו

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ועוד יש לומר, מה שאמר משה כי
ה' דבר טוב על ישראל, (י, כט)
כוונתו שבהיותך יועץ לפרעה ולימדת
זכות על הילדים לא לזורקם למים, היה
זה ה' שדבר מגרונך, ומגלגלין זכות על
ידי זכאי. לכן והטבנו לך.

ומי כמשה רבנו שידע להכיר טובה
ליתרו, שהרי הוא עצמו ניצל בעצתו
הנ"ל, עד שנהיה לחתנו, והגיעה מדת
הטוב לפתחו.

ועל דרך המוסר והאמונה יש
לומר, עד כמה צריך לידע האדם
גילגולי דבריו הטובים אשר יגיעו
בסופו של דבר להיטיב עמו ועם כל
אשר לו.

~~~~~

נונין הפוכין

וַיְהִי בְּנֹסֶע הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
קוֹמָה | ה' וַיַּפְצֹל אֶיִיכִי וַיַּגְסוּ
מִשְׁנֵאִיךָ מִפְּנֵיךָ: וַבְּנִתָּה יֹאמֶר
שׁוּבָה ה' רַבָּבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל
(י, לה)

ברש"י, עשה לו סימניות מלפניו
ומלאחריו [כעין נון הפוכה] לומר

וי"ל הטוב הוא הקב"ה, אשר ייטיב
עמנו יבנה לנו בית המקדש, והיטבנו
לך נושיב אותך ואת בניך בלשכת
הגזית.

או פלך לדרך זו: הטוב היינו בית
המקדש, שנאמר [דברים פרק ג',
פסוק כ"ה, ורש"י שם] "ההר הטוב
הזה והלבנון", והכוונה לירושלים
ולבית המקדש, ואשר על כן זכו בני
בניו של יתרו לישב בלשכת הגזית.

ויש לעיין מה ראה משה רבנו
להבטיח דבר גדול כזה ליתרו, דבר
שהנשיאים היו ראויים לזכות בו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שמשה
רבנו למד כאן מידה כנגד מידה, ומידה
טובה מרובה: שהרי יתרו היה מיועצי
פרעה, ופתח בזכות ילדי ישראל, לא
להשליכם ליאור, עד אשר היה עליו
לברוח מפרעה.

ומדד לו הקב"ה מידה כנגד מידה
בגמול טוב. ומידה טובה מרובה.
וכאמרו:

אתה פתחת בזכות דיני נפשות על
בני, כנגד זה יזכו בני בניך לשבת
בלשכת הגזית שם דנים דיני נפשות
אשר פותחין בהם לזכות.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

וליתן טעם לדברי המדרש ילמדנו, יש לומר שדרש כן בשינוי ניקוד למילה **מִקֵּר**. בדרך של אל תקרי. אל תקרי **מִקֵּר** צירה קודם לפתח, אלא **מִקֵּר** פתח קודם לצירה. ועל דרך הצח פתח צירה שנפתחה הצרה לפנייהם.

וכאילו כתוב **וַיִּסְעוּ מִקֵּר מִקֵּר ה'**.

וזה שאמר כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו. ומוסיף תוספות ומבאר: כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני אמר הקב"ה נסמוך פורענות לפורענות לאו. אלא נפסוק פרשת ויהי בנסוע הארון.

ויש לעיין, מה ראה הכתוב שהוא נצחי, להנציח הפסקה זו בין פורענות לפורענות שהיו לכאורה רק לשעתן.

אלא יש לומר, שלכל אורך הדורות על כל פורענות שלא תבוא, יהיו אלו הפסוקים כתריס בפני הפורענות ומפסיקים בין פורענות לפורענות.

שאינן זה מקומו, ולמה נכתב כאן כדי להפסיק בין פורענות לפורענות. כזה:

ומבואר במסכת שבת (קטו:קטז).
פורענות שנייה מאי היא {במדבר יא-א} ויהי העם כמתאוננים. פורענות ראשונה {במדבר י-לג} {לג} וַיִּסְעוּ מִקֵּר ה'. וא"ר חמא בר' חנינא שסרו מאחרי ה'.

וליתן טעם לדבריו יש לומר שדרש כן לפי צליל הלשון. שהאות ה'א והאות ח'ת מתחלפות, אל תקרי **מִקֵּר** אלא **מֵאֶחֱר**.

וכן צירף את האות ס' של **וַיִּסְעוּ** עם ר' של **מִקֵּר** ויצאה דרשתו לומר וסרו. וסרו מאחרי ה'.

ובתוספות פירשו בדרך אחרת מה היא פורענות ראשונה. וזה לשונם: פורענות ראשונה כדאמר במדרש (ילמדנו) ויסעו שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו. [ופורענות שניה שהיו כמתאוננים, כנ"ל].

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

פניה לאחר. ורמז יש כאן. שכן דגים שבים נקראים **נוני ימא**. וכפי שברך יעקב אבינו לבני יוסף [בראשית מח,טז] **וַיִּדְגּוּ לָרֶב רַבְרָב הָאָרֶץ** ולפשוטו פירש רש"י לשון ריבוי: **וידגו**. כדגים הללו **שפרים ורבים** ואין עין הרע שולטת בהם. ואונקלוס תרגם **וַיִּדְגּוּ מלשון דג. וַכְּנוּנֵי יָמָא** 'סגון כגון כְּנִי אֶנְשָׁא על אֶרֶץ. והרי זו ברכה לבנים שיצללו במי התורה כדגים הללו במעמקי הים. ועוד כידוע מתכונות הדגים ששוחים נגד הזרם של המים, לכן נתן סימניות כונונים הפוכים משני עברי התורה שיהיו שוחים הבנים בהם נגד הזרם של המים, שיהיו עמלים בתורה ולא זורמים על מי מנוחות.

ועוד פירש רש"י בברכת יעקב לבנים, שלא תשלוט בהן עין הרע כדגים הללו שאין עין הרע שולטת בהם. וירמוז בזה שכל העוסק והעמל בתורה אין עין הרע שולטת בו כדגים הללו שאין עין הרע שולטת בהם. והם כונוני ימא. שוחים בימה של תורה.

~~~~~

ויש ליתן את הדעת מדוע נבחרו דוקא **שני פסוקים אלו להיות מפסיקים בין פורענות לפורענות לכל הדורות**.

ובשימת לב למען, יראה על נכון כי **הפסוק הראשון** הוא כנגד תורה, ויהי בנסוע הארון זו תורה, המונחת בארון, **והפסוק השני** שובה ה' רבבות אלפי ישראל היא כנגד תפילה.

ואשר על כן, תמיד תהיה גזירה זו של הקב"ה נצחית, **שתורה ותפילה יפסיקו לעולמים בין פורענות לפורענות ויהיו כתריס בפניהם**.

וכן אמר ר' אליעזר בן יעקב בפרקי אבות (ד, יא) תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות. תשובה היינו תורה וכן תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה לבקש בשמונה עשרה, **השיבנו אבינו לתורתך**, ומעשים טובים היינו תפילה וכן תקנו לנו לומר בהמשך הברכה, **וקרבנו מלכנו לעבודתך**. ואיזו היא עבודה שבלב זו היא תפילה.

ועל דרך הצח והרמז, נקראו סימניות אלו "נונין הפוכין" שכל אחת מהן כמשמעה נון הפוכה עם

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

וַיְהִי נַחֲפָךְ עֲלֵיהֶם עוֹלָמָם לַוִּיקִי
שהוא לשון צער.

או פֶּלֶךְ לַדֶּרֶךְ זֶה, שבאומרו הָעָם
כוונתו להערב-רב. [וכפירוש אוה"ח
הק']. והערב רב אין לו אחדות כי אם
פירוד. ולכן אף על פי שאמר הכתוב
בלשון יחיד וַיְהִי הָעָם, הרי הם
מפורדים כיחידים ולכן נאמר בהם
לשון רבים פְּמִתְאָנָנִים.

ובזה ינתן טעם לאומרו פְּמִתְאָנָנִים
באות כ"ף בתחילה, ולא מתאוננים.
שהרי אין זה לכאורה כ"ף הדמיון.
שהרי התאוננו ממש. ומה תלמוד לומר
פְּמִתְאָנָנִים. אלא תהיה הכ"ף משמשת
כתיאור זמן. מיד כשהתאוננו מיד
התקיימה בהם צרתם להיות בבחינת
וַיְהִי, שהוא לשון צער. וכאילו אומרו
פְּהִתְאָנָנִיתָם - ויהי העם, ויהי נהי
לעם.

ועל כך אמר להם משה רבנו
(דברים א, כז) וַתִּרְגְּנוּ בַּאֱהֲלֵיכֶם.
וכאומרו, אתם רוגגים ומתאוננים
באהליכם, וחושבים כי אין ה' שומע
אתכם. והרי אתם כאילו דברתם
באזניו. וזה שאמר כמתאוננים רע
באזני ה'.

ועל דרך הסוד יהיו אלו הפסוקים
[ויהי בנסע הארץ] כשמירה בפני
הפורענות לכוון בהם כפי שכתבם
החיד"א [ס' שומר ישראל] מלמעלה

↓ למטה, כזה:

ו ב ה ו ר ק י ו י נ ש ד י נ א ו ה ב א י
י נ א י מ ו ה י א ד ס נ מ ד ח מ ב ו ב ל ש
ה ס ר א ש מ ו פ י ו ו א פ ו ה ר ה ו פ ר
י ע ו מ ה ה צ ב י מ י נ ב י ש י ר ת י א ל

וירמוז בזה שהשמירה היא כביכול
מלמעלה למטה כדכתיב [תהלים קג, יז]
וְתִסָּדַד יְהוָה מַעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יִרְאָיו
וְצִדְקָתוֹ לְבָנֵי כְנָיִם.

~~~~~

וַיְהִי הָעָם פְּמִתְאָנָנִים רַע בְּאָזְנֵי ה'
(יא, א')

יש ליתן טעם מדוע יאמר הכתוב
וַיְהִי לשון יחיד, פְּמִתְאָנָנִים לשון
רבים. ואם משום סמיכות למילה
הָעָם, הרי המילה העם תסבול גם
לשון יחיד וגם לשון רבים. ואשר על
כן, היה לו לומר או וַיְהִי הָעָם
פְּמִתְאָנָנוּ, או וַיְהִי העם פְּמִתְאָנָנִים.

ולעומקו של מקרא, על דרך המוסר
יש לומר, שמשום היותם פְּמִתְאָנָנִים
נתרחקו מה', ולכן האות ו' שְׁמוֹרָה על
קשר עם הבורא, נחסרה. ובמקום

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

הַמִּשְׁקוֹף וְאֵל שְׁמֵי הַמְּזוּזוֹת מִן הַדָּם
אֲשֶׁר בִּסְף. וכתוב בתריה, וְרָאָה אֶת
הַדָּם עַל הַמִּשְׁקוֹף וְעַל שְׁמֵי הַמְּזוּזוֹת
וּפָסַח וּגו'.

ועוד יש לומר, שנכתב והאספסוף א'
נחה, מלבד ה- ו' שחסירה. לומר
שאין ה' אלקים עמהם עם האספסוף.

וכנגד שנכתב סף פעמיים בפרשת בא,
נכתב גם כאן ספ פעמיים. וְרָאָה
למעין, שהניקוד בפרשת בא, סף אחד
נכתב בפתח, וסף השני נכתב בקמץ,
והן שתי מידות עליונות בגילוי ה'
בעולם. חכמה עילאה הוא הפתח,
וכתר עליון הוא הקמץ. והסף הוא
הכלי ממנו מזים, וכלי הוא שם הק'
מע"ב, אשר כנגד לבבכם. והוא כלי
בפתח ובקמץ כנ"ל. והם הערב רב לא
יזכו לו. ואשר על כן הספ הראשון
במלה והאספסוף, נכתב אמנם בפתח,
אך הוא כנגד לפתח חטאת רובץ,
והסף השני בקובוץ, שנקבצו ובאו
עליהם כל מרעין בישין. לכן נאמר
בערב רב והאספסוף א' נחה, לומר
שאין ה' אלקים עמהם עם האספסוף.
והוא כנגד הדם אשר בסף, בקמץ.
בקמיצת יד ה'.

והוא כעין נוטריקון: וה' איננו סומך
פיהם מתחילה ועד סוף. לכן פיהם

או בלף לדרך זו, שאכן אמר כאן כ'
הדמיון. וכך אמר להם: שמא התהפך
לכם אלקיכם לאהליכם. אתם הייתם
כַּמְתְּאֲנָנִים ביניכם לבין עצמכם,
בחדרי חדרים, באהליכם, ודעו כי
נשמעו הדברים באזני אלהיכם.

^^^

דרשת וְהָאֶסְפָּסוּף

וְהָאֶסְפָּסוּף אֲשֶׁר בְּקֶרְבוֹ הַתָּאוֹי
תָּאָה וַיָּשָׁבוּ וַיָּבֹכּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמְרוּ מִי יַאֲכִלֵנוּ בְּשֹׁר (יא, ד')

וְהָאֶסְפָּסוּף אֲשֶׁר בְּקֶרְבוֹ. וְהָאֶסְפָּסוּף
אלו הערב רב, אֲשֶׁר הָיוּ בְּקֶרְבוֹ של
עם ישראל. וכן ויבכו גם בני ישראל.
מכלל שהראשונים לא מבני ישראל
הם.

ולעומקו של מקרא נרמזו הערב רב
בסופה של המלה והאספסוף. שנאמר
במילה והאספסוף סף ללא ו'.

א' נחה לומר שאין אלקים עמהם, ו'
חסירה שאין להם חיבור לאלקות.
וכתוב פעמיים סף. ספסוף שהם לא
היו בנס הגלוי של "מהדם אשר בסף",
הנאמר פעמיים בפרשת בא. (יב, כב').
וטבלתם בדם אֲשֶׁר בִּסְף וְהִגַּעְתֶּם אֵל

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

**זָכְרָנוּ אֶת-הַדָּגָה אֲשֶׁר-נֹאכַל
בְּמִצְרַיִם חֲנָם (יא, ה')**

כל הפסוק ידרש כמין חומר. מי יאכילנו **בשר**, מי **יבשר** לנו את גאולתנו האמיתית. זכרנו את הדגה, את הדאגה אשר דאגנו במצרים, על גאולתנו ופדות נפשנו המאחרים לבוא. חנם היתה דאגה זאת. לעומת קושי השיעבוד הם הקישואים, היו הבטחות, אלו האבטיחים, להיות בחצרות ה', וזה שאמרו את החציר. ואת הבצלים שאמרו לנו בצל א-ל תהיה, ואת השומים שנהיה מוערכים מכל העמים. ויהיה שום מלשון להעריך. וכל זאת אכלנו במצרים חנם, באשר חנם נָתַן הקב"ה את חן העם בעיני מצרים. כי עתה נפשנו יבשה, מלאה בושה מלעג הגויים, אין כל אין חמדה של ויכולו, אין כלי לנפש ואין כלות הנשמה בלתי אל **המן** עינינו, נגד עינינו תוכחת ה': **הָמָן** העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו אכלת, מאין תבוא ישועתנו והיא נמוגה בתוך מיעינו והינינו לְמַס כְּפָן שְׁנָמָס.

ובת קול תשיכם לאמור. והמן כזרע גד שמגיע מאור זרוע לצדיק, ממידה עליונה הנקראת הו"א, היא

דבר שוא. וימינם ימין שקר. ועל זה התפלל דוד המלך ע"ה בתהלים קמד, פָּצְנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי נָכָר אֲשֶׁר פִּיקָם דָּבָר שָׁוְא וַיְמִינֵם יָמִין שֶׁקֶר.

ועל דרך הצח, תדרש המילה **וְהָאִסְפָּסְפָּה** לכינוי **היצר הרע**: ו' בתחילת המילה מלשון ו' החיבור, שהיצר הרע מוסיף והולך ואינו שוקט על שמריו.

ה' היא ה"א **הידיעה** המוֹרָה על היצר **הידוע** מששת ימי בראשית, ככתוב בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין.

א' נחה, כנגד אלוֹפו של עולם **שְׁמָנִית** לאדם שאינו רוצה להתגבר על יצריו, כעין הבא ליטמא פותחין לו, ולרמז שאין הקב"ה אתו.

ספ שיצר הרע שומר לו על **הספ** להכשילו ככתוב **לפתח** חטאת רובץ.

ספ שְׁיָשִׁים אדם לנגד עיניו את **הסוף**, כעין שאמרו יזכיר לו יום המות, ואם לאו יהיה נכנע בפני היצר הרע כ**סוף** על שפת היאור שאין לו עמידה איתנה, ו**סופו שְׁיָסוּף** מן העולם. וזה נרמז בסוף המלה של **וְהָאִסְפָּסְפָּה**.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

לשון טיול, וזה סיבת ויחל העם לזנות.
עכ"ל.

ולעומקו של מקרא יש להוסיף
נופך ולומר, כי שטים ושטו לשון
שטות, שאין אדם חוטא אלא אם כן
נכנסת בו רוח שטות.

ואשר על כן, המן שהוא לחם
אבירים שְׁמִימִי וטהור לא נשמע
לדעת השוטים, לעשות רצון
מחשבותיהם, ולכן השוטים שבהם
היו צריכים טחינה דיכה ובישול, כל
אחד לפי ערך חטאיו, שנעשו מתוך
שטות.

ועל דרך הרמז והדרש, ידרש
הפסוק כמין חומר:

וְלִקְטָו את פרי מעלליהם הרעים,
וְטָחְנוּ בְרַחֲמֵם במקום שיהיו
מתחננים ברחמים,

וְדָכּוּ בַּמִּדְּכָה שהלכו מדכי אל דכי,
וּבִשְׁלוּ, אל תקרי וּבִשְׁלוּ אלא בִשְׁלוּ,
בגללו, בִשְׁלַל יצר הרע שבקרבם, וכל
אחד בִשְׁלַל חטאו.

בַּפְּרוֹר אל תקרי בַּפְּרוֹר אלא בָּפָה
אָרוֹר, שדברו לשון הרע על בוראם,
והתפוררו לפניו,

וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת שחגו כשיכור
בעיגול,

מידת אהי"ה, ועינו של הקב"ה על
יראיו כעין הבדולח, שמרחם עלינו
תמיד ואומר הבדלו לחיים. ועינו
נבדלת מכל עין, ומצפה לתפילתנו שכן
תקרא למפרע הבדולח, חלו דבר ה'.

^^^^

שְׁטוֹ הָעָם וְלִקְטָו וְטָחְנוּ בְרַחֲמֵם אֲוֹ
דָּכּוּ בַּמִּדְּכָה וּבִשְׁלוּ בַּפְּרוֹר וְעָשׂוּ
אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ בְּטַעַם לִישָׁד
הַשָּׁמֶן: (יא,ח')

יש לשאול, לכאורה מה היה להם
לטחון לדוך ולבשל את המן, הרי כל
הטעמים היו בו. ועוד יש ליתן טעם
מאי שְׁטוֹ הָעָם.

אלא יש לפתור על פי מה שפירש
אור החיים הק' בסוף פר' בלק, על
הפסוק וישב ישראל בשטים וגו'.
לפי שהמקום מטבעו לעורר טבע
התאוה הבהמית, ונראה לפרש
שהכתוב יעיד וגו' לפי שיצאו העם
לטייל חוץ למחנה ישראל ושם נמצאו
בנות מואב, והוא אומרו וישב ישראל
בשטים פירוש במקום שהיו מטיילים
בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון
טיולים כדרך אומרו (יא ח) שטו העם
ופירש"י שם וזה לשונו אין שייט אלא

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

באומרו **עָלְיוֹ**, יתכוון על המחנה, ועל דרך הדרש ידרש **עָלְיוֹ**, על השמח בחלקו ואינו מתלונן ומתאונן. זה שכתוב **יָרַד הַמָּן עָלָיו**, על השמח בחלקו.

~~~~~

לָמָּה הִרְעַתָּ לְעַבְדְּךָ וּלְמָה לֹא-מִצָּתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁנֵא כָּל-הָעָם הַזֶּה עָלַי: {יב} הָאֲנֹכִי הָרִיתִי אֶת כָּל-הָעָם הַזֶּה אִם-אֲנֹכִי יִלְדָּתִיהוּ (יא,יא')

בשימת לב ל**מַעֲנִין** נאמר על ידי משה פעמיים למה הרעת. כאן, ובשמות (ה,כב') נאמר אֲדֹנָי לָמָּה הִרְעַתָּה לָעָם הַזֶּה לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי.

ובחומש שמות נענש משה שלא יכנס לארץ שנאמר (שמות ו,א') **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה עֲתָה תֵּרָאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָרְעֹה וּגּו'. וּכְפִירוּשׁ רש"י שם עֲתָה תֵּרָאֶה, העשוי לפרעה תֵּרָאֶה, ולא העשוי למלכי שבעה אומות כשאביאם לארץ, וכאן לא נענש.**

וְהָיָה טַעֲמוֹ וְהָיָה לשון שמחה שהיו שמחים לטעום טעם החטא, ותחת לשד השמן טעמו טעמו של השד היוצא מן החטא, שמתרצה באמירת **עֵינֵי דָבִי טַבְחָא שְׁמִינָה מְנָאִי**. והוא לחש נגד מלאך המות שפירושו עז של בית המטבחים שמינה יותר ממני, קח אותה. ואולי ינצל. (מגילה דף ג עמ' א)

ולרשעים הוא טעם לשד השמן כאומרו **הַשָּׁמֶן לֵב הָעָם הַזֶּה**, (ישעיהו ו,י')

ולצדיקים הוא כְּטַעַם לשד השמן ממש, שהוא טעם שמימי, מאל שדי, שאמר לעולמו די, שם-מן עולם האצילות, מקום ירידת שפע הברכה, לחם אבירים יניקת המלאכים, מקור טל תחיית המתים.

וכן ידרש הפסוק לאחריו,

וּבְרַדַּת הַטָּל עַל-הַמִּחְנֶה לִילָה יָרַד הַמָּן עָלָיו: (יא,ט').

וברדת הטל, כי טל אורות טליך, על המחנה, על המִּחְנֶה, על התחינה של הצדיקים, הוא טל תחיית המתים.

לִילָה, על שם קומי רוני בלילה, הוא תיקון חצות, ובקיימו ובהם נהגה יומם ולילה, ממקור הברכה יָרַד הַמָּן, השפע מן השמים, ולפשוטו של מקרא

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ועוד ידויק שכאן אמר לָמָּה הִרְעֵתָ, ללא ה"א בסוף המלה, וכאילו בא בטרפוניה **לעצמו** אתה משה למה הרעת לעבדך, לעבדותך. למה גרמת לעצמך שלא תמצא חן בעיני ה'. ועוד ידרש מלשון רעים האהובים, למה נגרשתי מהיות רעך האהוב ולא מצתי חן בעיניך. חסר אל"ף. כביכול עזבני אלופו של עולם.

ואשר על כן נקט עמו הקב"ה במדה טובה מרובה והשיבו (פסוק כג') **עֲתָה תִּרְאֶה הִיקָרְךָ דְּבָרִי** אִם-לֹא. ובאומרו הִיקָרְךָ רמז לו כי יקר הוא **בעיניו** באשר תלה הטרפוניה בעצמו ולא כלפי מעלה. ועוד יש לומר כשאמר וְאֶל-אֶרְצָה בְּרַעֲתִי לא רצה לומר ברעתו של העם, לכן אמר בְּרַעֲתִי ובוזה התייקר לפני בוראו. [וכדלקמן].

ועוד יש ליתן טעם לאומרו הָאֲנֹכִי הָרִיתִי, וכן לאומרו בכפילות אִם-אֲנֹכִי וְלִדְתִּיהוּ ומדוע ישתמש אדון הנביאים לעצמו בכינויו של הקב"ה הָאֲנֹכִי, אִם-אֲנֹכִי.

ועל דרך הדרש, ומוסר האמונה ידרש: **מה שכפל** הריתי ילדתי הוא כנגד ב' שלבים בהנהגת ה' בעולם.

ואמנם, יש לשאול, מדוע שם נענש ודבר אתו קשות וכאן לכאורה לא נענש, ולא דבר אתו קשות.

ויש לומר שבשמות אמר משה ג' שינויים: הא' לָמָּה הִרְעֵתָ עִם הָאוֹת ה"א בסוף, וכן אמר לָעַם הַזֶּה, ועוד שאל לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי, שכל השינויים האלו הם כ"הטחה" כלפי מעלה. למה הרעתה בתוספת ה"א המראה שכוונתו להקב"ה, לעם הזה שמראה כביכול שאינו דואג לעמו, ולמה זה שלחתי שליחותך כביכול אינה מועלת. לכן נקט הקב"ה במידה כנגד מידה. אתה אומר לָמָּה הִרְעֵתָ, ואני אומר עֲתָה תִּרְאֶה. שכן הִרְעֵתָ הוא כעין נוטריקון למפרע: שיש בו אותיות **עתה** ואותיות תר(א)ה. **ללא א'**. והאות א' תרמוז לארץ הנכספת, וכנגד אומרו לעם הזה לא יכניס את העם הזה לארצו, וכנגד אומרו לָמָּה זֶה שְׁלַחְתָּנִי לא יסיים שליחותו להביא את העם לארצו. כי מנגד יראה את הארץ ושמה לא יבוא.

אבל כאן אמר לָמָּה הִרְעֵתָ לְעַבְדְּךָ. וכאומרו מה **חטאתי** ומה **רעתי** שלא מצאתי חן בעיניך. ואין כאן דבור קשה כלפי מעלה, אלא **כלפי עצמו**.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

וַיִּרְדְּתִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם. זֶה
שֶׁאָמְרוּ שְׂכִינָה לֹא יֵרְדָה לַמָּטָה
מֵעֵשְׂרָה. שְׁנֵאמַר וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם.
מֵעַל עֵשְׂרָה, שֶׁכֵּן פִּיּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הָיָה
לְמַעַלָּה מֵעֵשְׂרָה (טַפְחִים), וְשֶׁאָמַר פֶּה
אֵל פֶּה אִדְבַּר בּוֹ. שִׁירֵד בְּגוּבָה פִּיּוֹ וְלֹא
יֹוֹתֵר וְהוּא מֵעַל עֵשְׂרָה. וְרִמְזוּ בַּעֲנִיִּין
שֶׁנֶּאמַר וְאַצְלִיתִי. וְהוּא מַעֲיֵן נוֹטְרִיקוֹן:
וְאַצְלִי תַּחֲוֹם י'. שֶׁלֹּא יֵרְדָה שְׂכִינָה
לְמָטָה מֵעֵשְׂרָה.

~~~~~

עֵד | תְּחַדֵּשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר-יֵצֵא
מֵאֲפֻקָּם וְהָיָה לָכֶם לְזָרָא לְעֵן כִּי-
מֵאֲסֻתָּם אֶת-יְהוָה אֲשֶׁר בִּקְרַבְכֶּם
וַתִּבְכּוּ לְפָנָיו לֵאמֹר לָמָּה זֶה יֵצְאוּ
מִמִּצְרָיִם (יא, כ').

יֵשׁ לִיתֵּן טַעַם מְדוּעַ אָמַר דּוּקָא עַד
חֲדָשׁ יָמִים.

וְלַעֲוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא יֵשׁ לוֹמַר,
שֶׁהַחֲדָשׁ מוֹרָה עַל הַתְּחַדְּשוֹת הַבְּרִיאָה
וְכַעֲיֵן שְׁלִימוֹת הַלְּבָנָה עַל יְדֵי הַמַּחְדָּשׁ
בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם. וְהַמַּתְלֻוֹנֵנִים הָרִי הֵם
כְּכּוֹפְרִים בַּמַּחְדָּשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִפְּרִנְס
לְכָל, וְלֹכֵן יַעֲנֻשׁוּ בְּמִידָה כִּנְגַד מִידָה עַד
חֲדָשׁ יָמִים.

מַחֲשָׁבָה וּמַעֲשֵׂה. כִּנְגַד מַחֲשָׁבָה אָמַר
הָרִיתִי וְכִנְגַד מַעֲשֵׂה אָמַר יִלְדָתִי. וְלֹכֵן
אָמַר : וְאַם-כִּכָּה | אֶת-עֲשֵׂה לִי הָרָגְנִי
נָא הָרָג אִם-מִצָּאִיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְאַל-
אֶרְאֶה בְּרַעְיָתִי. כִּי לֹלֵא הִשְׁגָּה בַּמַּחֲשָׁבָה
וּבַמַּעֲשֵׂה, חַיִּי אֵינָם חַיִּים. וְכִנְגַד הָרִיתִי
שֶׁבַּמַּחֲשָׁבָה אָמַר הָרָגְנִי נָא, וְכִנְגַד לִידָה
שֶׁבַּמַּעֲשֵׂה חֲזוֹר וְאָמַר הָרָג.

וּבְרִית כְּרוּתָה לְשִׁפְתַיִם (מוֹעֵד קָטָן
י:ח), שֶׁעַל יְדֵי הָרָגְנִי נָא הָרָג הַתְּקִיִּים
בּוֹ וּיקְבוֹר אוֹתוֹ בְּגִי. וְכִנְגַד אָמְרוּ אֵל
אֲרָאָה בְּרַעְיָתִי, חֲתָם כֹּאֵן אֶת גִּזְרֵי דִּינוֹ
לֹא לִרְאוֹת אֶת הָאָרֶץ, פֶּרֶט לְמַרְחוֹק.
וְעַל דֶּרֶךְ הַדְּרָשׁ יֹאמַר אֵל אֲרָאָה, [אֶת
הָאָרֶץ], בְּגִלְלֵי רַעְיָתִי.

וְעַל דֶּרֶךְ הַצָּח יֹאמַר אֵל אֲרָאָה
בְּאַרְעָתִי. שֶׁהוּא תִּרְגוּם שֶׁל בְּאַרְצִי.
וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְּכוּן לְכַךְ, בְּרִית
כְּרוּתָה לְשִׁפְתַיִם לְקִיִּים גְּזִירַת פִּיּוֹ
וְלִשְׁוֹנוֹ.

~~~~~

וַיִּרְדְּתִי וּדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלִיתִי
מִן-הָרִוּוֹת אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשִׁמְתִּי
עָלֵיהֶם וְנִשְׁאַוּ אֶתְּךָ בְּמִשְׁאֵי הָעָם
וְלֹא-תִשָּׂא אֶתְּךָ לְבִכְדֶּךָ (יא, יז')

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

יש ליתן טעם לאומרו **הִיקָרַךְ**.
לפשוטו של מקרא הוא לשון
מקרה, וכפירוש ר' אברהם אבן עזרא
כמו **וַיִּקָּר מִקְלָהּ** הנאמר ברות [בג'].
וכן אונקלוס וכן תרגום יונתן
בפרשתנו: **כְּדוֹן תַּחֲמִי הִיאָרְעִינָהּ**
פְּתַגְמִי אֵין לָא. והוא לשון ארעי,
מקרה. שכך יקרהו מקרה המקרים.
וכן פירש כאן הרמב"ן, וסיכום
דבריו שבקשו בשר בדרך הטבע כיד
המקרה, ושאל משה רבנו איך יהיה
בדרך הטבע בשר לכולם, ולכן אמר
הקב"ה למשה **הִנֵּה יְהוֹנָה תִּקְצַר עֲתָה**
תִּרְאֶה הִיקָרַךְ וגו', ונתן להם את השלו
הבאים עם הרוח מן הים, כדרך הטבע,
שנראה להם כמקרה, וזה שאמר
הִיקָרַךְ דְּבָרִי וגו'.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח
יש לפתור כעניין "נתקרה דעתו".
כמובא בפרקי אבות פרק ד' משנה י"ז:
וַיִּפֶּה שְׁעָה אֶחָת שֶׁל קוֹרֵת רוּחַ כְּעוֹלָם
הַבָּא, מִפֶּל סִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה בִּפְרִיֹשׁ
עֵיקַר תּוּלִי"ט בִּשְׁם רִש"י: **קוֹרֵת רוּחַ**.
לְשׁוֹן נִתְקַרְרָה דַּעְתּוֹ, שִׁמְתַּקְרַרְתָּ
וּמִתִּישְׁבֶּת דַּעְתּוֹ עָלָיו וגו'. כן כאן
אומר לו הקב"ה, הסר דאגה מלבך,
היד ה' תקצר, הריני מקיים את דברי
עד אשר תתקרב דעתך ותתישב עליך.

וכעין זה מפורש בפרקי דר'
אליעזר, שהנשים קבלו מתנה את
ראש חדש משום שלא השתתפו בעגל.
והסבר דבריו הוא שכל מי שִׁמְבָּשְׂרוֹ
יחזה אלק לא יוכל לכפור בו, ולכן לא
כפרו הנשים במחדש החדשים לעשות
עגל מסכה. ולכן קבלו את ראש חדש
לברכה.

~~~~~

הִצָּאָן וּבָקֶר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם
אֶם אֶת-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם
וּמִצָּא לָהֶם (יא, כב')

יש לשאול, **הִצָּאָן וּבָקֶר יִשְׁחַט לָהֶם**,
מובן. אך **אֶם אֶת-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף**
לָהֶם לכאורה אינו מובן.
וכי יש במדבר דגים, ומה הוא אומרו
אֶם אֶת-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם.
ויש לומר שדרך משל אמר. **כנגד**
מה שאמרו זכרנו את הדגה,
אמר כלשונם אם את כל דגי הים וגו'.
ורצונו לומר. כשם שאין דגים במדבר,
כך גם הבהמות לא יספיקו להם.

~~~~~

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִנֵּה יְהוֹנָה
תִּקְצַר עֲתָה תִּרְאֶה הִיקָרַךְ דְּבָרִי
אִם-לֹא (יא, כג')

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

וּגְדוּלָהּ בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל לְהֵאמִין בּוֹ
וּבִנְבוּאָתוֹ וְיִתְיַקֵּר בְּעֵינֵיהֶם.

~~~~~

וַיֵּאָצֵּל מִן-הָרֹחַ (יא, כה')

וַיֵּאָצֵּל א' נחה. כנגד מה שאמר
וְהָאֲסַפְסָף בֹּא' נחה. וְהָאֲסַפְסָף אֲשֶׁר
בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּ פְּאֻזָּה (יא, ד'), זה
לעומת זה עשה אלקים. כנגד רוח
טומאה שנחה על הָאֲסַפְסָף, נחה על
הזקנים רוח חכמה וקדושה, ממקור
האצילות, שנאמר וַיֵּאָצֵּל מִן-הָרֹחַ
אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל-שִׁבְעִים אִישׁ
הַזִּקְנִים וגו'.

ועל דרך הצח יבואר וַיֵּאָצֵּל, שאם
נשמר מיצר הרע, אומר הקב"ה הדא
דידי. זה שלי הוא, וְאָצֵּלִי הוא, ואשמע
צלותיה היא תפילתו, ואצילנו מכל
רע.

ועל דרך הסוד, הוא השם הק' יצל
היוצא מג' פסוקים של ויסע ויבא ויט,
הממונה על האצלתם ועל הצלתם של
ישראל, ואשר על כן הא' נחה, וקרי
ביה ויאצל.

וכך אמר לו הקב"ה למשה. אל
תתקרב האמונה מפני דברי, כפי
ששאלת הָצֵאן וּבְקֶרֶךְ יִשְׁתַּחֲטֹּף לָהֶם וּמִצָּא
לָהֶם אִם אֶת-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם
וּמִצָּא לָהֶם (יא, כב'), אלא עתה תראה
כי יתקיימו דברי. ולא ח"ו שתתקרב
אמונת אדון הנביאים, אלא חס משה
רבנו על כבוד שם שמים שיתקיים
כראוי כנגד כל המלעיגים. שלא
תתקרב אמונתם.

ועל כך השיבו היקרך דברי אם לא.
שלא תתקרב אמונתם לא בי ולא בך,
ככתוב וַיֵּאָמְרוּ בְּיַהֲוָה וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ
[י"ד, כט'], אלא אדרבה תתיקר
האמונה גם בי וגם בך והוא לשון יקר
וכבוד.

וכלשון אוה"ח הק': דבר אחד שאני
עושה או דיבור אחד שאמרתי לעשות
יהיה יקר כל כך שיש בו הסתפקות
לכל חלקי התאוות שיכולין להיות,
שיתן להם מין בשר שיש בו כל מיני
בשר שיכולין להיות בעולם, ושיעור
תיבת יְקָרָה הוא: יהיה יְקָר אצלך
כשתראה יְקָר הפעולה. או יתפרש
יְקָרָה - יהיה לך ממנו יְקָר [לשון
כבוד] כשיתן ה' על ידי משה מין
הבשר שאין כמוהו יהיה למשה יְקָר

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

גזירת פרעה. ואחר כן **הַחֲזִירָה**, לפי נבואת מרים. ולפני מתן תורה היה יכול להחזיר גרושתו אף אם ילדה לזולתו.

ואשר על כן יאמר על דרך הצח, שנצנצה בו רוח הקדש, וכך אמר למשה: יודע אני כי **אלדד ומידד** הם לך אחים מן האם. ויש לדונם ללא משוא פנים של קרובים. ולהתנהג עמם כאילו לא היו אחיך מהאם. ויהיה **בְּלֹאם** כנוטריקון: **בְּלֹא-אם**. או כאילו לא אם היא אמך להם.

^^^^

ויאסף משה אל-הַמַּחֲנֶה הוא וזקני ישראל (יא ל)

כביכול הַשְּׁנָה עצמו לזקנים, במידה כנגד מידה. שאמר אם את-כָּל-דְּגֵי הַיָּם יאסף להם ומצא להם, לכן נאמר בו ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל. וח"ו שירד מדרגתו להיות מורם מעם. אלא דרך ענוה נהג בעצמו לתקן בזה דברו.

^^^^

ורוים נסע | מאת יהו'ה ויגז
שְׁלֹוִים מִן-הַיָּם וַיִּשֶׁשׁ עַל-הַמַּחֲנֶה
בְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּבְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה

ועוד על דרך הטעמים וַיִּאָּצֵּל מֶן-הָרוֹחַ מוֹטַעֲמִים בְּרַבִּיעִי וּפִשְׁטָא, וַיִּאָּצֵּל מוֹטַעֲם בְּרַבִּיעַ, ורביע בארמית לשון רובץ, ואשר על כן ירמוז הכתוב שהשם הק' יצל שוכן ורובץ על האדם הנשמר מעשות כל רע. ו"מן-הָרוֹחַ" מוֹטַעֲם בִּפְשֻׁטָא, ורומז בזה שהצלתו של האדם מתפשטת לפניו לשמרו בכל עת. לכן מוֹטַעֲם וַיִּאָּצֵּל מֶן-הָרוֹחַ, בְּרַבִּיעִי וּפִשְׁטָא.

^^^^

וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחֻרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה בְּלֹאָם: (יא, כח).

תימה, והרי עדין לא נקרא יהושע כן עד שנשלחו המרגלים. אלא יש לומר שהכתוב קראו כן על שם הנבואה שנתנבאו אלדד ומידד, שאמרו משה מת ויהושע מכניסם לארץ. שכך נתנבאו בלשון יהושע, לכן קראו כך הכתוב.

וַהֲוִינָן בָּהּ, מאי בְּלֹאָם.

ויש לומר, כדמترגם יונתן בן עוזיאל, שאלדד ומידד נולדו ליוכבד אמו של משה מאליצפן בן פרנך, לאחר שעמד עמרם וגירשה בגלל

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

יב,א'). מדוע דרך רשעים צלחה שְׁלוֹ
כָּל בְּגָדֵי בָּגָד. שְׁלוֹ מלשון שלוה.
ועל כן נאמר ויגזו שלווים, שהקב"ה
גזז את שלוותם. שלא יתקיים בהם
נבואת ירמיהו שְׁלוֹ כָּל בְּגָדֵי בָּגָד.

~~~~~

**ויקרא את-שם-המקום ההוא
קברות התאוה כי-שם קברו את-
העם המתאנים: (יא,לד')**

תרגום אונקלוס: וקרא ית שְׁמָא
דְּאַתְרָא הֵהוּא קַבְרֵי דְּמִשְׁאַלֵי אַרִי
תַּמֵּן קַבְרוּ ית עֲמָא דְּשְׂאִילוֹ.

לפי התרגום המתאווים הוא דְּשְׂאִילוֹ.
ששאלו בתאוותם. והרי אפשר היה
לתרגם דְּחִמִּידוּ לֵהֶן כהתרגום
בבראשית מט כו עַד-תֵּאֲנֹת גְּבָעֹת
עוֹלָם.

**ואשר על כן יש ליתן טעם לאומרו
שאלו ולא חמידו.**

ובשימת לב יש לומר, שאמר
דְּשְׂאִילוֹ כנגד מה שהתאוו חֲנָם. ודרשו
בו חנם מן המצוות. והם רצו להיות
במעמד של שומר חנם, שאינו מתחייב

**סביבות המצנה וכאמתים על-פני
הארץ (יא לא)**

וַיִּגְזוּ שְׁלוּיִם מִן-הַיָּם. יש לשאול
מה ת"ל שְׁלוּיִם מִן-הַיָּם, והרי
שלוים אינם מן הים.
וי"ל שענה למשה לפי טענתו. משה
טען על פי הטבע אם את כל דגי הים
יאסף להם ומצא להם. השיבו הקב"ה
שלוים מן הים. שלא כדרך הטבע. וזה
שאמר לו היד ה' תקצר.

~~~~~

ויאספו את-השָׁלוֹ (יא,לב')
יש ליתן טעם מדוע נכתב שָׁלוֹ
בכתיב חסר, והיה לכאורה ראוי
להינקד שָׁלִיוֹ עם יו"ד, כתיב מלא.

ויש לומר שלא יתחד הקב"ה את שמו
על המאכל הזה, כי הוא כנגד תאוה.
ואשר על כן, היו"ד אשר תורה על שם
השם שנחסרה ממנו.

ועל דרך הצת, זה הוא שנאמר וַיִּגְזוּ
שְׁלוּיִם מִן-הַיָּם וכאמרו שגזזו את
המלה ים מן השלוים, ונשאר שָׁלוֹ.
ורצונו לומר שְׁלוֹ הוא, ולא שלי. זה
השָׁלוֹ שְׁלוֹ הוא, של בעל התאוה,
ואינו שלי. ועל זה נאמר (ירמיהו,

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

פְּתָאֵם. יש ליתן טעם מאי **פְּתָאֵם**,
שאמר הכתוב.

על דרך הפשט הוא לשון תיכף ומיד,
במהירות ובבהילות. **ולעומקו של**
מקרא ועל דרך הצח והמוסר יש
לומר על דרך חלקהו ודרשהו. חלקהו
לשתי תיבות. פי-תאום. ועל דרך אל
תקרי. אל תקרי תאום אלא תהום. שכל
המדבר לשון הרע יראה עצמו כעומד
על פי תהום.

או כלך לדרך זו, פי-תאום, תאום
ממש. אם פיו הוא להרע, הרי **תָּאֹם**
הוא לאיש משחית. ואם **נוצר פיו**
ולשונו, תָּאֹם הוא לבוראו, כמעשה
הכרובים המעורים זה בזה כאשר
ישראל עושים רצונו של מקום.
וכאומרו לקמן על משה [יב,ח']:

פֶּה אֶל-פֶּה אֶדְבֵּר-בְּוֹ

^^^

וְאֵבִיךָ יִרְק בְּרִקְבְּךָ הָלֹא תִפְלֵם
שְׁבַעַת יָמִים (יב,יד)

יש ליתן טעם מדוע נקט לשון **יִרְק**
יִרְק ולא **נזף נזף**, גער גער.

בהחזרת הדבר אם נאנס. והוא בדרגה
הפחותה ביותר מן השומרים. לעומת
שואל, שהוא דרגת השמירה החמורה
ביותר מן השומרים שחייב גם על
אונסים וכו'.

וכנגד מה שהם בקשו **חנם מן**
המצוות, ניתנו להם **תאוותיהם**
בהשאלה. כדי שלא יהיו בהפקרות
ויצטרכו לשלם עבור תאוותיהם.
ואע"פ שאמרו אם בעליו עמו לא
ישלם, הרי כאן ודאי לא התקיים בהם
בעליו עמו. **שבעליו הוא הקב"ה**, ולא
יהיה מקומו עם העם המתאווים.

לכן נקראו **עמא דְּשְׂאִילו. העם**
השואלים. אשר בקשו מעמד של
חנם, וקבלו מעמד של **שואל**, ועליהם
לשלם עבור תאוותיהם. לכן תרגם
אונקלוס **וּקְרָא יְתָ שְׂמָא דְּאִתְרָא הֵהוּא**
קִבְרֵי דְּמִשְׂאָלֵי כי שם קברו את העם
המתאווים ארי תמן קברי ית עמא
דמשאלי.

^^^

ויאמר יהו'ה פתאם אל-מִשָּׁה וְאֶל-
אֶהְרֹן וְאֶל-מִרְיָם צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֵּכֶם
אֶל-אֶהֱל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁתָם.
[יב,ד']

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ויש לעיין בלשון של **אסיפה** בפרשה, לגבי משה לגבי הזקנים ולגבי מרים.

ויש לומר שיש בזה שבח גדול לצדיקים. כנאמר ויאסף אל עמיו באברהם ביצחק וביעקב, וכן רש"י והרמב"ן, שזו מיתת הצדיקים **שנאספים אל הקב"ה**.

ועל דרך הצח, לכן נקרא הצדיק בהתקרבו אל ה' בשם **נאסף**, על שם **שאין סוף**. **אינו סף** מן העולם. שיש לו המשך תמידי ונצחי. לכן נאמר גם במרים וגם במשה הן בעודם חיים הן בעת פקודתם, לשון אסיפה.

והיא עליית הנשמה אל בוראה אצל כסא כבודו, והיא העלייה האמורה בפרשה, בנרות המנורה ובענן. שכל הקדושה והטהרה שואפת היא למעלה, אל כסא הכבוד.

ובזה נעוץ סוף הפרשה בתחילתה ותחילתה בסופה. ועל זה נאמר (קהלת יב, יא') דְּבָרֵי חֲכָמִים פְּדָרְבָנוֹת וְכַמְשֻׁמְרוֹת נְטוּעִים בְּעֵלֵי אֶסְפוֹת נִתְּנוּ מִרְעָה אֶחָד. ואמרו במדרש רבה, **מִרְעָה אֶחָד** זה משה רבנו וְשֶׁאֶסְפוֹן ונתן מפי הגבורה.

וי"ל, דנקט כאן **מידה כנגד מידה**. על מה שאמרה **הָרַק** אף-בְּמִשְׁהָ דְּבָר ה' וגו', נאמר עליה **יָרַק יָרַק**.

וכן, תדייק ההשגחה העליונה במידה כנגד מידה גם בהמשך. באמרים: **הֲלֹא**. **הֲלֹא** גם-כֵּן דְּבָר, ו**יִשְׁמַע ה'** ומדד מידה כנגד מידה לאמר: **הֲלֹא** תִּכְלֹם שְׁבַעַת יָמִים.

שְׁבַעַת יָמִים. כאן נעץ הכתוב סופה של הפרשה בתחילתה. שבעת ימים כנגד שבעת הנרות. **שזכות העלאת הנרות** עמדה להם לאהרן ולמרים **להעלותם** שוב לדרגתם, **וְהָעַם לֹא נָסַע עַד-הָאָסֶף מִרְיָם**, כביכול אמרו עד שתיאסף על ידי ה', כדכתיב בתהלים כז, י': **כִּי-אָבִי וְאִמִּי עֲזָבוּנִי וְה' יִאֲסָפֵנִי**.

וידויק על דרך הצח באמרו עד ה'אָסֶף מרים, עד ה' **אסף** מרים.

וכשם שיש אסיפת הנשמות והיא עלייתן אל כור מחצבתן, כן יש עלייה **לנשמה בעודה בגוף**, והיא התשובה העולה למעלה כשלהבת העולה מאליה.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

בא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךָ נָאִם יְהוָה: {טו} וְנָלוּו גוֹיִם רַבִּים אֶל יְהוָה בְּיוֹם הַהוּא וְהָיוּ לִי לְעָם וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכָךָ וְיָדַעְתָּ כִּי יְהוָה צְבָאוֹת שָׁלַחֵנִי אֵלֶיךָ: {טז} וְנָחַל יְהוָה אֶת יְהוּדָה חֶלְקוֹ עַל אֲדָמַת הַקִּדְשׁ וּבִחֶר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: {יז} **הֵם כָּל בָּשָׂר מִבְּנֵי יְהוָה כִּי נַעֲזֹר מִמֶּעוֹן קִדְשׁוֹ: (ס)**

{פרק ג, א'} וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶאכָה יְהוָה וְהַשְׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינֹו לְשֹׁטְנוֹ: {ב} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשְׁטָן יִגְעַר יְהוָה בָּךְ הַשְׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בָּךְ הַבֹּחֵר בִּירוּשָׁלַם הַלּוֹא זֶה אוֹד מִצֵּל מֵאֲשׁ: {ג} וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוּאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶאכָה: {ד} וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל הָעֹמְדִים לִפְנֵי לֵאמֹר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוּאִים מֵעַלְיוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְאֵה הֶעָבְרָתִי מֵעַלְיָה עֲוֹנָה וְהַלְבֹּשׁ אֶתְךָ מַתְּלָצוֹת: {ה} וַאֲמַר יְשִׁימוּ הַצִּנְיָף הַטְּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ וַיְשִׁימוּ הַצִּנְיָף הַטְּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ וַיִּלְבָּשֵׁהוּ בְּגָדִים וּמֶלֶאכָה יְהוָה עֹמֵד: {ו} וַיַּעַד מֶלֶאכָה יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: {ז} כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם בְּדַרְכֵי תִלָּךְ וְאִם אֶת מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר וְגַם אֶתְּךָ בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת הַצָּרִי וְנִתְמַי לָךְ מִהֲלָכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה: {ח} שָׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּךָ וַרְעִידָה הַיִּשְׁבִּים לִפְנֵיהָ כִּי אֲנֹשִׁי מוֹפֶת הִפָּה כִּי הִנֵּנִי מֵבִיא אֶת עַבְדִּי צִמְחָה: {ט} כִּי הִנֵּה הָאָבֶן אֲשֶׁר נִתְמַי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ עַל אָבֶן אֲחַת שְׂבָעָה עֵינַיִם הִנֵּנִי מִפְתַּח פֶּתַחָה נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתֵּי אֶת עוֹן הָאָרֶץ הִיא בְּיוֹם אֶחָד: {י} בְּיוֹם הַהוּא נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל תַּחַת גֹּפֶן וְאֶל תַּחַת תְּאֵנָה:

{פרק ד, א'} וַיָּשָׁב הַמֶּלֶאכָה הַדֹּבֵר בִּי וַיַּעֲרִינִי כְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ: {ב} וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אֶתְּךָ רְאֵה (וַיֹּאמֶר) וַאֲמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוּרָת זָהָב בְּלֵה וְגִלְהָ

וזה לעומת זה עשה אלקים, כנגד הדרגה הפחותה ביותר שיכול היה האספסוף להגיע, נאמר במרים דרגתה הגבוהה עד-הָאֶסָף מרים. ומנוקד בצירה שהיא מספירת הבינה הגבוהה, וניקוד הצירה הוא כנגד בארה של מרים שזכתה שישתו מבארה כל עם ישראל שבמדבר ובכל הדורות.

ועל דרך זה יבואר שיר הספירות,
שיר ההשתוקקות של האדם אל
בוראו:

אֶל מְקוֹם רוּם
הַחֹלֶם הַנִּכְסָף
שֵׁם אֱהִיָּה
לַעֲת נֶאֱסָף,
מֵאֲדָנִי הַהוֹיָה
לָךְ אֱהִמָּה

הפטרת בהעלתך

בנביא זכריה פרק ב פסוק יד', עד פרק ד פסוק ז' ומפטירין בה גם בשבת חנוכה.

פסוקי ההפטרה

{פרק ב, יד'} רִנֵּי וְשִׁמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ואע"פ שלכאורה אין קשר בין הנבואות, יתבארו כולן כחטיבה אחת הקשורה להעלאת הנרות שבפרשה. ויתבארו כל אחת במקומן:

בחלקה הראשון [ב,יד-יז'] מתנבא הנביא על השיבה מהגלות ותקומת בת ציון: **רְגִי וְשִׁמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָא וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ נָאָם יְהוָה.**

ומבאר המלבי"ם שפסוקים אלו שייכים לכאורה לנבואה הקודמת של זכריה: אחר שהודיע האזהרה שהזהיר ה' על ידו את האומות בל ירעו לישראל בגולה כי ה' משגיח עליהם, משים פניו אל בת ציון שתרון ותשמח על הישועה שתבא באחרית ימי הזעם שאז יבוא לשכון בתוכה **וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ נָאָם יְהוָה.** ואז ינחל ה' את נחלת יהודה למען הרחיב את מקום ירושלים, ומסיים עניין זה באומרו [יז'] **הִס כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי יְהוָה כִּי גֵעוֹר מִמַּעוֹן קָדְשׁוֹ:** בראותו במחזה התגלות ה' לעתיד לבוא ונקמתו בצרי יהודה, אומר שכולם ישתקו מפני ה' בעת "ש"גֵעוֹר מִמַּעוֹן קָדְשׁוֹ".

בחלקה השני של ההפטרה {פרק ג,א'} מתנבא הנביא על **יהושע הכהן הגדול.** ואע"פ שנראה לכאורה כי אין

על ראשה ושבָּעָה גְּלִיתָה עָלֶיהָ שְׂבָעָה וְשָׂבָעָה מוֹצָקוֹת לְנֹרֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁה: {ג'} **וּשְׁנַיִם זִיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיְמִין הַגֹּלֶה וְאֶחָד עַל שְׂמָאלָהּ:** {ד'} וְאָעַן נֹאמַר אֵל הַמֶּלֶאךָ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי: {ה'} וְאָעַן הַמֶּלֶאךָ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלֵי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה הִמָּה אֵלֶּה נֹאמַר לֹא אֲדֹנִי: {ו'} וְאָעַן וַיֹּאמֶר אֵלֵי לֵאמֹר זֶה דֹּבֵר יְהוָה אֵל זָרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא בַחֲזִיל וְלֹא בְכַח כִּי אִם בְּרוּחִי אֲמַר יְהוָה צְבָאוֹת: {ז'} מִי אַתָּה הֵר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זָרְבָבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת הָעָבֶן הָרֹאשָׁה תִּשְׁאֲוֶת מִן מֶן לָהּ:

בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

בשימת לב, ההפטרה מחולקת לשלושה חלקים:

בחלקה הראשון [ב,יד-יז'] מתנבא הנביא על השיבה מהגלות ותקומת בת ציון: **רְגִי וְשִׁמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בָא וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְךָ נָאָם יְהוָה.**

בחלקה השני של ההפטרה {פרק ג,א'} מתנבא הנביא על **יהושע הכהן הגדול.**

בחלקה השלישי של ההפטרה {פרק ד,א'} מתנבא הנביא על חזיון המנורה:

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

לְאִישׁ חֲסִידְךָ. ועל החסידים האלו שבכהונה רצה השטן לקטרג.

וּמִמְשִׁיךְ הַמִּלְכִּי"ם בְּבִיאוֹרוֹ שהיה על יהושע **שְׁנֵי מִינֵי דִינִים** דין אחד על עצמו שהיה עליו איזה קטרוג, וכבר היה הקטרוג הזה בעת שהשליכוהו לכבשן האש [על ידי נבוכנצר עם אחאב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיה שהיו נביאי שקר שאז עמד לדין אם הוא ראוי שיעשה לו נס ע"י המלאך והם נשרפו והוא ניצל, רק נחרכו בגדיו, משום בניו שנשאו נשים נכריות].

ואז

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הַשָּׁטָן, יגער ה' בשטן על שני עניינים. **הַאֲחֵד** שה' הוא בעל הרחמים המטה בריותיו לזכות, לזה אמר יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׁטָן, **וְהַעֲנִיין הַשְּׁנִי** יִגְעַר יְהוָה בְּךָ מִצַּד שֶׁה' הוא הַבֹּחֵר בִּירוּשָׁלַם, ומצד זה יציל את הכ"ג אשר שמשו אבותיו במקדש, ובזה החליט הדין שראוי אל הנס שינצל. והוסיף ואמר **הָלוֹא זֶה אוֹד מִצֵּל מָאֵשׁ.** רצה לומר הגם שאינו ראוי שיעשה לו נס כמו חנניה מישאל ועזריה שלא שלט האש במ כלל אף בבגדיהם וביהושע נשרפו בגדיו, וא"כ הוא אוֹד כַּעַץ שֶׁאֲחִזָּה בּוֹ הָאֵשׁ קָצַת,

קשר בין הנבואות, נראה בעליל כי מראה יהושע הכהן הגדול שנזקק לתקן מעשיו ומעשי בניו ומעשי בניו של מקום, היא הדרך העולה בית א-ל לקראת התגלות ה' לעתיד לבוא שדיבר בה בתחילה, עד אשר "**נִעוֹר מִמְעוֹן קִדְשׁוֹ**". ואשר על כן ממשיך בחזיון הבא. [ולכן חיבר החזיונות בו' החיבור].

וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶאךָ יְהוָה וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשֹׁטְנוֹ. מבאר המלבי"ם שהנביא ראה בחזיון הנבואה איך יהושע עומד לפני מלאך ה' שדן אותו על מעשיו. והשטן שהוא המקטרג עומד על שמאלו של המלאך שהוא ימִינוֹ של יהושע העומד כנגדו.

ולעומקו של מקרא נראה לומר ההסבר בזה של ימין ושמאל שהשטן הוא הכח המקטרג תמיד יעמוד לצד שמאל של הדיין, שצד זה הוא **גְּבוּרָה** על פי הסוד. ויקטרג אל מול ימינו של העומד לפניו, כי **ימין הוא חסד**, וירצה המקטרג העומד לשמאל הדיין לבטל החסדים והרחמים שהם בימין הנידון שלפניו. ולכן נאמר **עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשֹׁטְנוֹ.** כי יהושע הכהן הגדול נאמר בו [דברים לג, ח'] **תִּמְיֵךָ וְאוֹרִיךָ**

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

יתקדשו כמלאכים והם יהיו מהלכים בין המלאכים הנצחיים העומדים לפני ה' ויתהלכו עמהם בחייהם.

ונבואה זו מלבד שהיתה פרטית על יהושע כנז', **היתה ג"כ כללית** [ובזה נקשרת לחלק הראשון של ההפטר] ונבואה עתידה על זרעו, שלפעמים יהיו עומדים במשפט והשטן יקטרג עליהם שישרפו באש, שזה היה בעת השמד בימי אנטיוכס וכמו שהיה בימי החשמלונאים שנצולו בנס ובהשגחת ה', וגם היה קטרוג על כהונתם וה' מחל עונם והלביש אותם מחלצות, והבטיח לו שלעתיד יתן לו בנים מהלכים בין המלאכים בבית עולמים: [וסיים חלק נבואה זו כתחילתה] **כִּי הִנְנִי מֵבִיא אֶת עֲבָדֵי צִמְחָה**.

ר"ל שבאחרית הימים אביא את מלך המשיח, וקראו בשם **צמח** לרמז כי עתה נכרת חוטר מגזע ישי והוא נעלם טמון בארץ, רק הוא דומה כזרע הטמון במעמקי האדמה אשר **בעתו יצמח ויתגלה ומתחתיו יצמח**, וע"ז רמז שם **זרובבל שנזרע בבבל**, ר"ל שהיה דומה כזרע הנזרע בארץ **שממנו יצמח צמח בבוא תור הגאולה**.

בכ"ז הוא **מַצֵּל מֵאֵשׁ** שלא שלטה האש בגופו, הגם שבערה וחרכה את בגדיו.

ולאחר הגערה בשטן המלאך אמר אל הממונים תחתיו להעביר פשע ולכפר חטאת **הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצְּאִים מֵעָלָיו** ר"ל שלא ישא עונש בעון בניו, וגם י"ל שבניו גרשו נשותיהם, **וַיֹּאמֶר אֵלָיו רֹאֵה הֶעָבְרָתִי מֵעָלַיָּךְ עֹנֶיךָ וְהַלְבֵּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת** שהם בגדים נקיים ומרמזים לזכויות.

[בשלב זה של חזיון הנבואה מתערב הנביא במחזה הנבואה בפועל ופונה אל המלאך]: {ה} **וְאָמַר** [הם דברי הנביא] **וַיִּשְׁמְעוּ הַצִּנִּיף הַטָּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ** היינו שישוב אל מעלת הכהונה הגדולה וילבש את המצנפת שהיא אות הכהונה הגדולה, **וַנִּתְקַבְּלוּ דְבָרֵי הַנְּבִיא וַיִּשְׁמְעוּ הַצִּנִּיף הַטָּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ וַיִּלְבָּשֻׁהוּ בְּגָדִים שֶׁהֵם יֵתֵר בְּגָדֵי כ"ג.** {ו} **וַיַּעַד מֶלֶאכֶּה יְהוָה בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר:** {ז} **כֹּה אָמַר אֲדֹנָי צְבָאוֹת אִם בְּדַרְכֵי תֵלֵךְ וְאִם אֶת מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמָר וְגו'** **וְנִתְּמִי לָךְ מֵהַלָּכִים בֵּין הָעַמִּידִים הָאֵלֶּה.** ר"ל שהגם שהכהנים בזמן הזה הם בני אדם שוכני בתי חומר ומדרגתם יהיה שפלה ממדרגת המלאכים, **יֵצֵא מִמֶּךָ חוֹטֵר לַעֲתִיד לִבָּא שִׁישְׁמֻשׁוּ בְּבֵית הַשְּׁלִישִׁי שֶׁהֵם**

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

על המקדש אשר יבנו בו, שמעתה תהיה השגחת ה' ע"י המקדש אשר ישכן שם ומשם ישגיח בעולמו. והנה שבעה עינים אלה שהם המשגיחים באמצעות ז' כוכבי לכת הם מושכים את שבעה עינים עליונים וגבוהים מהם גבוה מעל גבוה, עד שבעה ספירות הבנין שמשם תרד השפע וההשגחה דרך עינים התחתונים שהם ז' כוכבים, ובמה שחקק באבן הזה שבעה עינים רמז ג"כ למשוך אל האבן הזה עינים ההשגחיים העומדים בראש, (וידוע ששבעה עינים העליונים ישפיעו אל אבן הראשה הידועה שהוא מדת מלכות שהוא אבן אשר מאסו הבונים, עז"א על אבן אחת שבעה עינים), ע"ז אמר אליו ששבעה עינים אשר חקק יהושע על האבן היסודי הם מעשה ב"ו ולא יתקיימו, כי בזה"ז מושלים עינים התחתונים שהם הכוכבים והמערכת, אבל בעת שאביא את עבדי צמח אז הנני מפתח פתוחה, "אז אפתח אני פתוחי חותם הזה וציור העינים, וכמו שיבאר זה במחזה שראה אח"ז. [הוא חזיון המנורה. ובזה יתקשר עניין יהושע לעניין המנורה זכריה. הוא החלק השלישי של ההפטרה].

ומכאן יתנבא על אבן הפינה לבניין הבית השלישי. והוא כחזון אחרית הימים.

{ט} פי הנה האבן אשר נמתי לפני יהושע על אבן אחת שבעה עינים הנני מפתח פתחה נאם יהוה צבאות ומשתי את צון הארץ שהיא ביום אסד: {י} ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש לרעהו אל תסת גפן ואל תסת תאנה:

והנה חזיון זה אשר חזה הנביא זכריה, הוא עצמו לא הבינו עד אשר הראוהו את חזיון המנורה, שבזה ניתן פירוש לאבן הראשה.

ומבארו המלבי"ם:

בעת שיסדו בנין הבית ע"י זרובבל והכינו את האבן הראשה, היינו את האבן פינה שמניחים ראשונה ביסוד הבנין, מסר זרובבל את האבן ליהושע שהוא יניח אותו בהיסוד, כאשר הוא כהן לאל עליון, ויהושע חקק על האבן דמות של שבעה עינים, לרמז בזה ששבעה עיני ה' המשוטטים בארץ, שהוא השפעת שבעה כוכבי לכת שע"י ינהיג ה' ההנהגה הטבעית הסדורה מן ימי בראשית להנהיג במ את עולמו ועל ידם ישגיח בעולמו, יהיו חקוקים עתה על אבן זה, דהיינו

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

חיצוני בלבד. שכאן שבעה נרות וכאן שבעה נרות, כאן זהב וכאן זהב. אך בפעולתן לא ידמו כלל. שכן ניצטווה אהרן להעלות נרותיה עד שתהא השלהבת עולה מאליה, ואילו במנורת זכריה עיקרה יורה על ירידה, ירידת השפע, ירידת שפע השמן אל הגלגל שמעליה ומן הגלגל אל כל נרותיה.

ולעומקו של מקרא נאמר כי יש כאן השלמה. מנורת זכריה באה במחזה להשלים את עבודת ההדלקה של אהרן הכהן. שאהרן הכהן מעלה את הנרות מלמטה למעלה, ובמנורת זכריה יורד השפע מלמעלה למטה. ובהיות זכריה עצמו ממשפחת כהנים [בספר עזרא (ונחמיה) פרק י"ב, פסוק ט"ז "לעדוא - זכריה"] הרי שמצאנו כאן כהנא מסייע כהנא.

עוד בעניין השפע היורד מן הגלגל אל המנורה ככתוב נאמר ראיתי והנה מנורת זקב קלה וגלה על ראשה

בשימת לב, נסמכו בפסוק קלה וגלה. ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח יש לומר כי נמצא בזה רמז שעיקר המנורה תלוי בשפע השמן היורד אליה, כי בלי שמן שידלק מה לכאורה

בחלקה השלישי של ההפטרה {פרק ד, א'} מתנבא הנביא על חזיון המנורה: ומקדים המלבי"ם ומבאר:

הנביא לא הבין את המראה הקודם, ולא ידע הכונה מ"ש שיפתח פתוחה שבעה עינים, וע"כ נפל בשינה ותרדמה שזה יהיה בעת שיכוסה ממנו דבר ה', ולכן בא המלאך שנית והעיר אותו משנתו, ויראהו מראה אחרת שהוא פירוש המראה הראשונה: והוא חזיון המנורה. וישב המלאך הדבר בי ויעירני פאיש אשר יעור משנתו: {ב} ויאמר אלי מה אתה ראה נאמר ראיתי והנה מנורת זקב קלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה.

ולעומקו של מקרא יש לומר שבחזיון זה, לכאורה, ההפטרה משתייכת לפרשה, להעלאת הנרות שבתחילת פרשת בהעלתך. שכן נאמר בפרשה בהעלתך את-הנרות אל-מול פני המנורה ואירו שבעת הנרות, ונאמר בהפטרה והנה מנורת זקב קלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עליה וגו'.

אך בשימת לב, נראה למעיין כי בין המנורות אין כל כך דמיון. אלא דמיון

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

ובהתבונן עולה הקשר של ההפטרה גם עם כלל ענייני פרשת בהעלתך. וכפי שהובא בפתח הפרשה בלעומקו של מקרא כי מכנה משותף אחד לרוב ענייניה, והוא העלייה והשאיפה כלפי מעלה, והוא מכח השפעה של השמן היורד מלמעלה למטה.

ויש ליתן טעם בחילוק בין שתי המנורות, של משה ואהרן ושל זכריה הנביא.

וההסבר בזה הוא, שהמנורה של משה יש בה נתינת כח לכל העליות האמורות בפרשה בפרט ובעם ישראל בכלל, כולל העליה והכניסה לארץ בימי יהושע בן נון, וכן למשך כל הדורות.

והמנורה דזכריה, בה יורד השפע מלמעלה למטה, נתגלתה לזכריה בנבואה בעת אשר ישראל גלו מאדמתם, וכבר אומרים ביאושם [יחזקאל לז, יא] הנה אֶמְרִים יָבִשׁוּ עֲצָמוֹתֵינוּ וְאֶבְדָּה תְּקוּמָתֵנוּ נִגְנְנוּ לָנוּ, ובא המראה של המנורה בנבואה לומר לבני ישראל להתעודד, כי הנה השפע יורד מלמעלה לעודדם ולזרזם לשוב בשמחה לארצם, וכפי שפירש המלבי"ם לעיל שיש כאן הבטחה

ערך למנורה. לכן נאמר וְהָב פֶּלֶה, כְּשֶׁכֶּל פֶּלֶה של המנורה עם זהבה עיקרה הוא פֶּלֶה, שְׁמֶנָה שֶׁשׁ שְׁמֶנָה יורד אל עבר פניה.

ואשר על כן יש מפיק באות ה של הגֵּלֶה.

ומפיק משמעו בארמית לשון הוצאה, מוציא, וכוונתו שיש להוציא את האות ה"א בדרך של עיצור ולא כאות נחה. וגם העיצור שבא על ידי המפיק ירמוז לבי מעצרתא הוא הגת שכובשים בו את הענבים על ידי אבן כבדה, כן המפיק שֶׁבֶּגֶלֶה ירמוז על הוצאת השמן ממנה, שכן מפיק מורה על הוצאה, וכשמו כן הוא. ומה שזה סמוך לתיבה פֶּלֶה ירמוז שֶׁהֵגֵלֶה היא כעין פֶּלִי להעביר את השפעה למנורה פֶּלֶה, כלומר לכל הנרות, ליתן קיום נצחי למנורה עצמה.

ועוד, שלפי ר' משה הדרשן על הפסוק וַיִּקְרָא לָהּ זִבְחַ בְּשֵׁמוֹ [במדבר לב, מב] לָהּ אינו מפיק ה"א מפרש רש"י: וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה, לא מפיק ה"א. רמז שלא נתקיים בו זה השם. לפיכך כאן יֶאָמֵר שִׁירְמוֹז המפיק על קיום נצחי של השמן במנורת הזהב, שעתידה לחזור לבית מקדשנו בב"א.

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

הגדול. על מלך גוג יאמר מי אתה וגומ' ר"ל מה כח יש בך התחשוב שאתה הר גדול לעמוד בפני המשיח [הוא משיח בן יוסף אשר ילחם במלחמת גוג ומגוג וילחם בגוג, ובזה יכין בואו ומלכותו של משיח בן-דוד] לכל יוכל לעבור? לא כן! כי למולו [למול מלך המשיח, אתה "ההר הגדול"] תהיה כארץ מישור, ובקל יעבור אליך [המלך המשיח], ר"ל לא יהיה בך כח לעכב [את מלך המשיח מלנצחך במלחמה]. זה שנאמר **והוציא את האבן הראשה**. מלך המשיח יוציא האבן הטובה והחשובה להניחה ביסוד בנין בית העתיד:

וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יָדַעְתָּ מֶה הֵמָּה אֵלֶּה וַאֲמַר לֹא אֲדָנִי: {ו} וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דָּבָר יְהוָה אֵל זַרְפָּקֵל לֵאמֹר לֹא בְּחִיל וְלֹא בְּכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: {ז} מִי אַתָּה הָר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זַרְפָּקֵל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת הָאֲבֶן הָרִאשִׁית וְהָשָׂאתָ סֶן סֶן לָהּ:

ומסיים המלבי"ם את ביאורו: הודיע לו שבמנורה הזאת מרומז דבר ה' והבטחתו אל זרובבל שהבטיח לו לאמר לא בחיל ולא בכח, שבעת יביא את עבדו צמח מזרע זרובבל אז תהיה הנהגת ה' בבלי אמצעי, לא על ידי

לקיום השגחת ה' על יראיו, **עַד-לַעֲרָה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּקְרָם** [ישעיהו לב ט"ו], עד שתהא השלהבת עולה מאליה [רש"י בפרשה], לתקומת עם ישראל בארצו כפי שהתנבא זכריה בתחילת ההפטרה: **{פרק ב, יד} רָגִי וְשִׁמְחִי בַת צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי בָּא וְשִׁכְנֹתִי בְּתוֹכְךָ נָאִם יְהוָה:**

ובזה נעשו כל חלקי ההפטרה מעין חטיבה אחת, עם חזיון המנורה ובנין בית המקדש עד אשר תישמע המיית ישראל בשערים כקוראים בהתפעלות למראה ההוד של בניין בית המקדש, **תִּשָּׂאוֹת סֶן סֶן לָהּ**, חן חן לה לאבן הראשה חן חן לה לכנסת ישראל השמחה בישועה, וחן חן לה לשכינה הקדושה שקיימה הבטחתה [שמות כט, מו'] **לְשִׁכְנִי בְּתוֹכָם.**

והחלפת בגדי יהושע הכהן הגדול מבגדים צואים למחלצות נאות הן משל ונמשל לתשובה שלימה אשר תביא עמה את הגאולה. וכפי שאמרו [רמב"ם הלכות תשובה פרק ז' ה'] **שאיין ישראל נגאלין אלא בתשובה.**

ואשר על כן הזכיר את זרובבל בסיום ההפטרה וכהסבר המלבי"ם לעיל שהוא מלך המשיח אשר נזרע בבבל. ואמר [ד, ז'] **מִי אַתָּה הָר הַגָּדוֹל לִפְנֵי זַרְפָּקֵל** ומפרש מצודת דוד: מי אתה הר

לעומקו של מקרא פר' בהעלתך

מִיָּמִין הַגִּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמָאלָהּ וּשְׁנַיִם זֵתִים עָלֶיהָ. אֲצִלָּה שְׁנֵי אֵילָנוֹת שֶׁהִזִּיתִים גְּדִילִים בֵּהֶם : אֶחָד מִיָּמִין הַגּוֹלָה וְאֶחָד מִשְׂמָאלָהּ וְגו'. והם כמין עריבות ועדשים של בית הבד שהם עומדים אצל הזיתים והזיתים נחבטים מאיליהם לתוך הצנתרות ומתחממות שם כבמעטן ונעצרים שם בבית הבד והשמן נופל לתוך הצנתרות ומהצנתרות לתוך הגולה ומהגולה אל המוצקות ומהמוצקות אל הנרות והמוצקות והנרות ארבעים ותשע היו רמז לאור שלעתידי לבא אור החמה יהיה שבעתים כאור של שבעת ימים ארבעים ותשע על אור של יום בראשית:

וּלְעוֹמְקוֹ שֶׁל מִקְרָא וְעַל דֶּרֶךְ הַרְמֵז וְהַצָּח, תְּהִיָּה הַגִּלָּה רִמְזָה לְמַעֲיִין הַגְּלוּת וְהַגְּאוּלָּה, מַעֲיִין שֶׁל אֹרֶה הַיּוֹצֵא מִתּוֹךְ חֲשֶׁכֶת הַגְּלוּת אֶל אֹרֶה שֶׁבַעַת הַיָּמִים שֶׁל הַגְּאוּלָּה. וְהָרִי פְתִיחַת הַהִפְטָרָה וְסִיּוּמָה חִבְרוּ יַחְדָּיו: תְּשׂאוֹת תָּן תָּן לָהּ, רָנִי וְשִׂמְחִי בַּת צִיּוֹן כִּי הִנֵּנִי בָּא וְשִׂכְנִיתִי בְּתוֹכָךְ נָאָם יְהוָה: וְנִסְחַל יְהוָה אֶת יְהוּדָה תִּלְקוּ עַל אֲדַמַּת הַקֶּדֶשׁ וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלָּיִם, בִּב' א'.

^^^

המערכת, שע"ז צריך חיל שיתגבר בדרך הטבע, ולא ע"י המלאכים שהגם שאז ינהג בנס ולא בחיל חיצוני, בכ"ז צריך כח פנימי, כי אין הנס שורה על דבר ריקן, "כי אם ברוחי" שרוח ה' לבדו ינהיג וימשול בהשגחתו הפרטית, שזה רמז במנורת הזהב ושבעה נרותיה ובשבעה עיני ה' אשר יפתח על אבן היסוד:

תְּשׂאוֹת תָּן תָּן לָהּ. אז ישמע קול המייה אשר כולם יענו ויאמרו הנה להאבן הזאת יש לה חן רב כי היא טובה וחשובה עד מאד :

וְכֵן פִּירַשׁ רַש"י בחזיון המנורה לעניין הגאולה העתידה:

{ד,ב'} **וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וַאֲמַר רִאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כְּלָה וְגִלָּה עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נְרִתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ: {ג'} וּשְׁנַיִם זֵתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִיָּמִין הַגִּלָּה וְאֶחָד עַל שְׂמָאלָהּ: וְגִלָּה עַל רֹאשָׁהּ לְשׁוֹן מַעֲיִין כְּמִין סִפְלָה גְּדוֹל עֲגוּל: וְשִׁבְעָה נְרִתֶיהָ כְּמִין בְּזִיכִין שְׁנוֹתָנִין הַשֶּׁמֶן וְהַפְתִּילָה לְתוֹכָהּ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת לְכָל נֵר וְנֵר בְּאֵין שִׁבְעָה צְנוּרוֹת קִטְנִים שֶׁהַשֶּׁמֶן זָב מִן הַגּוֹלָה דֶּרֶךְ אוֹתָן מוֹצָקוֹת לְכָל נֵר וְנֵר. [ג'] וּשְׁנַיִם זֵתִים עָלֶיהָ אֶחָד**

